

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Středoškolské vzdělávání pro město a venkov

Bc. Denisa Mikolášová, DiS.

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Denisa Mikolášová, DiS.

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Hradec Králové

Název práce

Středoškolské vzdělávání pro město a venkov

Název anglicky

High school education for cities and countryside

Cíle práce

Cílem diplomové práce je popsat a analyzovat podmínky středoškolského vzdělávání ve městě a na venkově. Budou zkoumány různé aspekty výběru vzdělávacího zařízení, včetně bydliště žáků a dostupnosti jednotlivých typů škol.

Teoretická část práce se zaměří na vysvětlení základních pojmů, týkajících se tématu a shrne nejdůležitější přístupy ke vzdělávání. Bude vycházet z odborné literatury a dalších souvisejících zdrojů.

Metodika

V praktické části diplomové práce bude provedeno dotazníkové šetření ve čtyřech čáslavských středních školách. Bude zkoumáno, jaké faktory hrají roli při výběru dalšího stupně vzdělávání a zda existuje závislost mezi vybraným oborem vzdělávání a bydlištěm žáka. Zároveň bude zjišťována potenciální mobilita žáků po ukončení středoškolského studia.

Doporučený rozsah práce

60 – 80

Klíčová slova

venkov, město, středoškolské vzdělávání

Doporučené zdroje informací

- ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Markéta LUHANOVÁ, 2007. Politika v regionálním rozvoji. Vyd. 1., dotisk. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze. ISBN 978-80-213-1157-2.
- KANTOROVÁ, Jana; UNIVERZITA PALACKÉHO. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Školní klima na školách poskytujících střední vzdělání s výučním listem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4799-5.
- MAJEROVÁ, Věra; ČMEJREK, Jaroslav; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Český venkov 2002 : podniky a podnikání*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2002. ISBN 80-213-1002-2.
- MAJEROVÁ, Věra; ČMEJREK, Jaroslav; ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Český venkov 2005 : rozvoj venkovské společnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. ISBN 80-213-1274-2.
- MASARYK, Tomáš Garrigue; CACH, Josef. *O škole a vzdělání*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-25554-.
- MÜLLEROVÁ-GRALTON, Lucie; KOLMAN, Luděk; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Motivační vzorce a motivace pracovní činnosti na českém venkově*. Disertační práce. Praha: 2011.
- SLEPIČKA, A. *Venkov a/nebo město. Lidé – sídla – krajina*. PRAHA: SVOBODA, 1981.
- VENKOV JE NÁŠ SVĚT (2008 : KUTNÁ HORA, ČESKO), ; MAJEROVÁ, Věra. *Venkov je náš svět = Countryside – Our World : International conference : collection of abstracts : Kutná Hora 16.-18.4.2008*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1851-9.
- VZDĚLÁNÍ VENKOVU (2006 : PRAHA, ČESKO), ; BARTOŠOVÁ, Irena; CUHROVÁ, Terezie; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA STAVEB A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ, ; SDRUŽENÍ STŘEDOČESKÝ VENKOV. *Vzdělání venkovu : sborník příspěvků k tématu venkov*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a environmentální, Katedra staveb a územního plánování, 2006. ISBN 80-213-1483-4.
- WALTEROVÁ, Eliška a David GREGER, 2009. *Přechod žáků ze základní na střední školu: pohledy z výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-179-9.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 21. 8. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 12. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "*Středoškolské vzdělávání pro město a venkov*" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17. 02. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc. za odborné vedení mé práce, za její čas, cenné poznámky a možnost častých konzultací. Velké poděkování patří zároveň Ing. Petře Hospodkové Ph.D., MBA za obětavou pomoc, inovativní pohled a časté konzultace. Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům, za jejich spolupráci a přínos pro výzkumnou část této diplomové práce. V neposlední řadě patří mé veliké poděkování celé mé rodině, bez jejichž podpory bych tuto práci nemohla dokončit.

Středoškolské vzdělávání pro město a venkov

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá analýzou faktorů, které ovlivňují žáky při výběru středoškolského vzdělávání, s důrazem na český kontext, konkrétně na oblast kutnohorského okresu v obci Čáslav. Cílem je identifikovat hlavní motivy vedoucí k výběru školního zařízení mezi žáky původem z města a venkova a poskytnout hlubší vhled do dynamiky rozhodovacího procesu ve vzdělávacím sektoru. Výzkum byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření mezi 641 žáky čtyř středních škol ve městě Čáslav. Dotazník zahrnoval otázky zaměřené na informovanost o studijních programech, motivy při výběru školy a ochotu cestovat za budoucím povoláním. Pro analýzu dat byly použity statistické metody, včetně testu ANOVA a Chí-kvadrát testu. Šetření odhalilo, že hlavními faktory ovlivňujícími výběr střední školy jsou umístění školy a její dopravní dostupnost, profil absolventa a skladba předmětů, názory známých a rodinné tradice. Zjistilo se, že motivy při výběru studijního programu se liší podle pohlaví a typu školy, ale nevyskytují se významné rozdíly v závislosti na místě bydliště nebo míře informovanosti studentů. Většina studentů je ochotná cestovat za zaměstnáním do 60 minut, což naznačuje preferenci lokálních pracovních příležitostí. Výzkum ukazuje, že volba střední školy je ovlivněna mnoha faktory, s důrazem na lokální kontext. Nabízí důležité informace pro školy a tvůrce politik, zdůrazňující význam adaptace na potřeby studentů a aktuální trh práce. Pro hlubší pochopení výběru vzdělávání je třeba další výzkum v různých geografických a studijních kontextech.

Klíčová slova: obec, venkov, město, středoškolské vzdělávání, kariéra, okres Kutná Hora, město Čáslav

High school education for cities and countryside

Abstract

This thesis addresses the analysis of factors influencing students in their choice of high education, with an emphasis on the Czech context, specifically in the area of the Kutná Hora district in the town of Čáslav. The goal is to identify the main motives leading to the choice of educational facilities among students from urban and rural origins and to provide deeper insight into the dynamics of the decision-making process in the educational sector. The research was conducted through a questionnaire survey among 641 students from four high schools in Čáslav. The questionnaire included questions focused on awareness of study programs, motives for choosing a school, and willingness to travel for future employment. Statistical methods, including the ANOVA test and Chi-square test, were used for data analysis. The survey revealed that the main factors influencing the choice of secondary school are the location of the school and its transport accessibility, the profile of graduates and the composition of subjects, opinions of acquaintances, and family traditions. It was found that motives for choosing a study program differ according to gender and type of school, but no significant differences occur depending on the place of residence or the level of student's information. Most students are willing to travel for employment up to 60 minutes, indicating a preference for local job opportunities. The research shows that the choice of secondary school is influenced by many factors, with an emphasis on the local context. It offers important information for schools and policy makers, emphasizing the importance of adapting to the needs of students and the current job market. Further research in various geographical and study contexts is needed for a deeper understanding of educational choices.

Keywords: village, rural, town, high education, career, district Kutná Hora, town Čáslav

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	16
3.1 Analýza současného stavu problematiky	16
3.2 Definice základních pojmů.....	16
3.3 Popis vzdělávacího systému v ČR.....	17
3.4 Přehled středoškolských zařízení v ČR a jejich demografické rozložení	19
3.5 Aspekty rozhodování při výběru vzdělávacího zařízení ve městě a na venkově21	
3.5.1 Studijní a zájmové předpoklady žáka	22
3.5.2 Socio-ekonomické vlivy	23
3.5.3 Atraktivnost daného oboru.....	24
3.5.4 Dostupnost školy pro žáka z pohledu vzdálenosti	25
3.5.5 Pracovní nabídky v dané lokalitě	26
3.6 Analýza zahraničních publikací	27
3.6.1 Vybrané zahraniční publikace.....	28
3.6.2 Shrnutí zahraničních publikací.....	31
3.7 Analýza českých publikací	35
3.7.1 Vybrané tuzemské publikace	35
3.7.2 Shrnutí tuzemských publikací.....	38
3.8 Uplatnitelnost na trhu práce ve městě a na venkově	40
3.8.1 Faktory ovlivňující výběr zaměstnání.....	40
3.8.2 Důležitost vzdělání pro město a venkov	43
4 Vlastní práce	44
4.1 Regionální popisná statistika.....	44
4.1.1 Okres Kutná Hora	45
4.1.2 Město Čáslav.....	46
4.2 Popis čtyř vybraných SŠ a SOU, na nichž bude prováděn výzkum.....	47
5 Výsledky a diskuse	52
5.1 Výsledky šetření.....	52
5.1.1 Výzkumné otázky	52
5.1.2 Hypotézy	55
5.2 Diskuse	64
6 Závěr.....	68

7	Seznam použitých zdrojů	70
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk a příloh	76
8.1	Seznam obrázků	76
8.2	Seznam tabulek	76
8.3	Seznam grafů.....	76
8.4	Seznam použitých zkratk.....	77
8.5	Seznam příloh.....	77
	Příloha A – Dotazník	78

1 Úvod

Jedním ze současných problémů venkovských regionů je jejich vysídlování. Stále více obyvatel se shlukuje v blízkosti větších aglomerací a opouští venkov. Jedním z faktorů, který může významně přispívat k této skutečnosti, je nejen nabídka práce v daném regionu, ale také nabídka vhodného vzdělávání.

Vzdělání je klíčovým faktorem v životě každého jedince. Má mnohostranný vliv, neboť ovlivňuje mnohé aspekty našeho života. Především však určuje naši schopnost začlenit se do společnosti a aktivně k ní přispívat. Vyšší úroveň dosaženého vzdělání otevírá dveře k lepším pracovním příležitostem a umožňuje nám podílet se na tvorbě a inovaci v různých odvětvích. Vzdělání také rozvíjí naše kritické myšlení, analytické schopnosti a schopnost řešit problémy. Je to prostředek, který nám umožňuje neustále se rozvíjet a vylepšovat své dovednosti a znalosti. Celkově lze říct, že vzdělání je klíčovým pilířem pro individuální růst a prosperitu, který výrazně přispívá k naší aktivní účasti v moderní společnosti.

V dnešní době máme snadný přístup k informacím, což nám umožňuje otevřít oči novým perspektivám a rozšiřovat své obzory. Nicméně, často se stává, že množství informací převládá nad jejich kvalitou. Je klíčové, aby vzdělání splňovalo určité standardy a dosahovalo určité úrovně kvality. Abychom byli schopní rozpoznat relevantní a kvalitní informace, které nás posunou dál a obohatí naše myšlení, je důležité mít rozvinuté kritické myšlení, což je dovednost, kterou by nám měla předat škola. Vzdělání by však nemělo být omezeno pouze na školní prostředí, měli bychom se sami neustále obohacovat novými znalostmi a informacemi. Vzdělávat bychom se měli každodenně po celý zbytek života.

Hranice mezi venkovským a městským prostředím se postupně stírají a již nejsou tak výrazné jako v minulosti. To je často dáno zvýšenou mobilitou. Lidé dnes nemusí být a většina opravdu není omezena svým místem bydliště. Možnost cestovat za vzděláním i prací je dnes pro většinu lidí dostupnější více, než kdy jindy byla. V dnešní době internetu je umožněn přístup ke značnému množství informací, komunikaci a navazování přátelství s lidmi z celého světa. Nicméně je stále důležité zachovat pozitivní vztah k místu, kde žijeme. Kladný postoj k našemu okolí nás povzbuzuje k tomu, abychom se rozhlédli kolem sebe a snažili se přispět k tomu, aby bylo vhodné pro život současných i budoucích generací. Je všeobecně známo, že lidé s vyšším vzděláním mají tendenci být více angažovaní ve věcech, které ovlivňují jejich budoucnost. Tento postoj nás motivoval k aktivnímu utváření našeho okolí tak, aby bylo inspirativní a příjemné pro nás i naše okolí.

Existuje jen málo výzkumů, které se zabývají problematikou vzdělávání a následné pracovní mobility a dále výzkumů, které se zabývají rozdílnými preferencemi při výběru školského zařízení venkov vs. město. Přesto několik zahraničních článků k posouzení máme a budeme se jimi v této práci podrobněji zabývat.

Práce může sloužit jako zajímavý socio-ekonomický podklad pro rozhodování při budování vzdělávací koncepce pro regulátory a tvůrce materiálů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této práce je provést analýzu preferencí při výběru školského zařízení mezi žáky původem z města a žáky z venkova. Pomocí formulací hypotéz se školy snaží zhodnotit své strategické plány, což jim může posloužit jako cenný nástroj při nastavování péče o žáky a optimalizaci rozvrhových konceptů. Průzkum preferencí výběru škol může poskytnout užitečné poznatky o faktorech, které ovlivňují rozhodování studentů a jejich rodin při výběru vhodného vzdělávacího zařízení.

Zohledňování geografického původu studentů je klíčové, protože městské a venkovské prostředí mohou nabízet odlišné výhody a možnosti. Rovněž je důležité poznamenat, že formulace hypotéz hraje důležitou roli ve strategickém plánování škol. Pomáhá systematicky zkoumat a testovat různé scénáře a přístupy, což je klíčové pro dlouhodobý úspěch školského zařízení. Nastavení péče o žáky a vhodné sestavení rozvrhu také patří mezi klíčové oblasti, které mohou výrazně ovlivnit kvalitu vzdělávání. Optimální péče a dobře navržený rozvrh mohou přispět k lepšímu učebnímu prostředí a zvýšit úspěšnost žáků. Celkově lze konstatovat, že analýza preferencí výběru škol a strategické plánování jsou důležité nástroje pro školy, které chtějí efektivně reagovat na potřeby svých žáků a poskytovat jim kvalitní vzdělání, které jim následně pomůže zvýšit šance při uplatnění na trhu práce.

Dílčí cíle práce jsou následující:

- Popsat hlavní motivy pro výběr daného školního zařízení
- Rozdělit motivy do několika základních kategorií (socio-demografické, ekonomické, kariérní)

Výzkumné otázky jsou:

VO1: Jaká je informovanost o studijních programech z pohledu uchazečů?

VO2: Jaké je rozložení motivů při výběru střední školy mezi uchazeči?

VO3: Jaká je ochota absolventů cestovat za budoucím povoláním?

Testované hypotézy jsou:

1 Hypotéza:

H0: Mezi jednotlivými motivy při výběru studijního programu neexistují významné rozdíly.

H1: Mezi jednotlivými motivy při výběru studijního programu existují významné rozdíly.

2 Hypotéza

H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší mezi muži a ženami.

H1: Rozložení motivů při výběru studijního programu se liší mezi muži a ženami.

3 Hypotéza

H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle místa bydliště.

H1: Rozložení motivů při výběru studijního programu se liší podle místa bydliště.

4 Hypotéza

H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle typu školy poskytující sekundární vzdělávání.

H1: Rozložení motivů při výběru studijního programu se liší podle typu školy poskytující sekundární vzdělávání.

5 Hypotéza

H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle informovanosti.

H1: Rozložení motivů při výběru studijního programu se liší podle informovanosti.

6 Hypotéza

H0: Vnímaná informovanost se neliší v závislosti na typu informačního zdroje.

H1: Vnímaná informovanost se liší v závislosti na typu informačního zdroje.

2.2 Metodika

Teoretická část této práce bude vytvořena prostřednictvím důkladného zkoumání odborných publikací a relevantních elektronických informačních zdrojů. Bude se zaměřovat na analytický rozbor a systematický popis faktorů, jež jsou předmětem výzkumu. Komparace rozličných pohledů, integrace získaných informací a logické odvozování závěrů bude také zahrnuto v této části práce. Tímto způsobem bude poskytnut pevný teoretický základ pro empirickou část výzkumu.

Místo sběru dat

Dle statistik ČSÚ lze základní demografická data sledovat z perspektivy okresu nebo z perspektivy obce s rozšířenou působností (ORP). V okrese Kutná Hora jsou takové obce dvě, tj. Čáslav a Kutná Hora. Sběr dat je realizován v okrese Kutná Hora ve školách, které poskytují sekundární vzdělávání, přičemž takové vzdělávání poskytují rovněž výše uvedená města, celkem se v nich nachází 12 škol poskytujících sekundární vzdělávání. Dotazníkové šetření je realizováno pouze ve městě Čáslav (celkem na 4 školách z 5 možných¹). Tento vzorek je dostatečně reprezentativní a pokrývá všechny druhy možného sekundárního vzdělávání.

Postup sběru dat

Počátek sběru informací se datuje k 24.09.2023 a konec pak k 30. 10. 2023, formou dvou kol. Data jsou sbírána formou elektronického dotazníku v platformě Google Forms, přičemž základní link s pokyny a stručným představením výzkumu je respondentům zpřístupněn prostřednictvím pedagogů předmětu Informatika dané školy ve formě krátkého shrnujícího emailu. Informovaný souhlas respondentů je rovněž součástí tohoto úvodního emailu.

Parametry dotazníku

Dotazník obsahuje celkem 11 otázek, 3 otázky jsou identifikační, 7 meritorních a zbytek otázek jsou dotazy filtrační nebo doplňkové.

Analýza dat

Data jsou analyzována pomocí vybraných statistických metod, tj. Anova – tato metoda je založena na hodnocení vztahů mezi rozptyly porovnávaných výběrových souborů a Chí- kvadrát test – ten je založen na posuzování rozdílu mezi empirickými četnostmi výskytu hodnot ve výběrovém souboru a očekávanými četnostmi, které odpovídají příslušnému předpokládanému rozdělení pravděpodobností. Rozhodování testu Chí- kvadrát, zda je rozdíl mezi empirickými a teoretickými četnostmi způsoben pouze náhodou a výběrový soubor pochází z populace s normálním rozdělením, nebo je rozdíl natolik velký, že je důsledkem toho, že výběrový soubor nepochází z populace odpovídající Gaussově normálnímu rozdělení, ale z jiného, neznámého rozdělení. Vše bude analyzováno v programu R. V následujícím textu je proveden soupis základních matematických vztahů, které byly uplatněny v rámci statistické analýzy [1].

¹ Celkem se ve městě Čáslav nachází 6 škol poskytujících sekundární vzdělávání, nicméně jeden subjekt je úzce zaměřen, tj. na osoby se specifickými potřebami (Diakonie), což není předmětem tohoto výzkumu.

○ **Velikost vzorku**

$$S = \frac{\frac{z^2 * p(1 - p)}{e^2}}{1 + \left(\frac{z^2 * p(1 - p)}{e^2 N}\right)} \quad [1]$$

- S = minimální velikost vzorku
- z = procento spolehlivost převedené na z-skóre
- p = směrodatná odchylka (v tomto případě 0,5 %)
- e = okraj chyby
- N = celková velikost populace

○ **Chí-kvadrát test**

$$X_{N^2} = \sum_{i=1}^k \frac{(n_i - o_i)^2}{o_i} \quad [1]$$

- N = počet stupňů volnosti (N = n-1)
- n = naměřené hodnoty
- o = očekávané hodnoty

• **Testovací kritérium F**

$$F = \frac{\text{větší z rozptylů}}{\text{menší z rozptylů}} \quad [1]$$

3 Teoretická východiska

3.1 Analýza současného stavu problematiky

V následujícím textu budou nejprve definovány základní pojmy a poté bude práce přiblížena systému středoškolského vzdělávání v České republice. Budou popsána jednotlivá specifika tohoto systému a legislativní vymezení. Dále bude představen přehled zásadních publikací, které se zabývají aspekty výběru středního vzdělávacího zařízení, a to jak z pohledu zahraničních autorů, tak i českých odborníků.

V první části je práce zaměřena na definici klíčových pojmů souvisejících se středoškolským vzděláváním, jako je například "střední škola", nebo "obec". Tímto způsobem bude stanoven jasný rámec pro další diskusi.

Následně bude práce detailněji zaměřena na systém středoškolského vzdělávání v České republice. Budou popsány různé typy středních škol, jako jsou gymnázia, odborná učiliště, střední odborné školy apod. Proběhne podrobné seznámení s jejich cíli, obsahem výuky a specifickými požadavky daných škol.

Dále se práce bude věnovat legislativnímu vymezení středoškolského vzdělávání v České republice. Zmíněny budou relevantní zákony a vyhlášky, které upravují organizace a provozování středních škol, a také práva a povinnosti studentů a jejich rodičů v rámci tohoto systému.

Tímto způsobem bude poskytnut komplexní přehled o středoškolském vzdělávání.

3.2 Definice základních pojmů

Obec: je územně samosprávním společenstvím občanů, které utváří funkční celek s vlastním majetkem. Tento celek je ohraničen, nejčastěji katastrální hranicí. V zákoně č.- 128/200 Sb., o obcích můžeme nalézt přesné znění s jasně vymezeným zněním. Pod tímto pojmem si můžeme představit např. obec s 250 obyvateli, stejně tak, jako hlavní město Praha [2].

Obce dělíme podle velikostí a podle rozsahu výkonu státní správy v přenesené působnosti. Každá obec má samostatnou působnost, kterou jí upravuje zákon. Dělíme je na obce se základním výkonem státní správy (I. Typu), obce s pověřeným obecním úřadem (obce II. Typu), obce s rozšířenou působností (obce III. Typu) [3].

Venkov: pod tímto pojmem si téměř každý představí osídlené území spjaté s přírodou, zelení, menší hustotou zalidnění a v neposlední řadě se zemědělstvím. Na venkově se čteně

setkáváme s pojmem vesnice, kde je konvenčně daná hranice 2000 obyvatel, ale toto číslo se může měnit v různých zemích [2].

Další autor definuje venkovem vše, co není městem. Venkov je nazýván rurální krajinou a divočinou, oproti tomu města jsou označována za krajinu urbánní, přičemž divočina se v České republice nevyskytuje [4].

Město: tímto pojmem v ČR rozumíme obec, která má více jak 3000 obyvatel. Je to samostatný celek ve více strukturách, charakteristickými znaky lišícími se od vesnic. Zejména vyšší hustotou obyvatel, sídel, infrastrukturou a dostupností služeb [2].

Střední škola: studium navazuje na základní vzdělání, upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Cílem je prohlubování znalostí, rozvoj vědomostí, příprava na další vysokoškolské a vyšší odborné vzdělání a v neposlední řadě je též určeno pro získání kvalifikace pro budoucí výkon povolání. Vzdělávací systém v České republice legislativně vychází ze Školského zákona č. 561/2004 Sb. Středoškolské vzdělání v ČR není povinné [5].

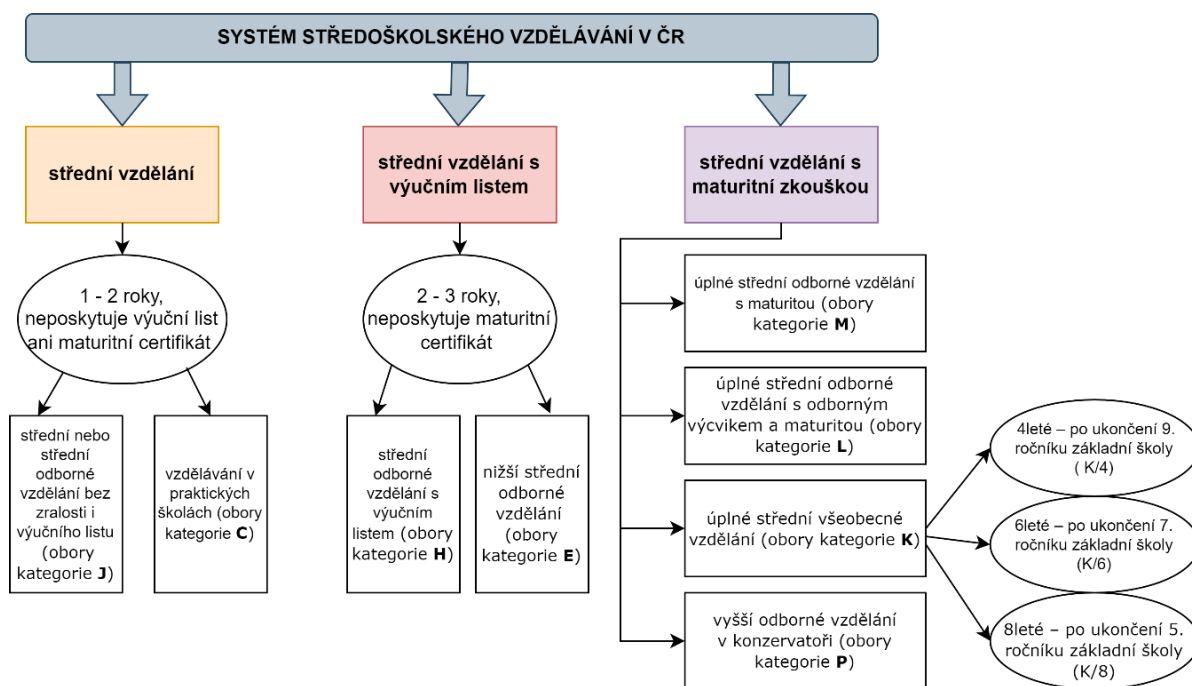
Kariéra: Kariéra je termín součástí popisu profesního a pracovního vývoje jednotlivce v průběhu jeho života. Zahrnuje řadu pracovních rolí a postupů, které člověk zaujímá během svého profesního života. Kariéra se obvykle rozvíjí prostřednictvím získávání nových dovedností, zkušeností a postupně vyšších pozic nebo odpovědnosti v rámci určitého odvětví nebo zaměření. Kariéra může být plánována, nebo se může vyvíjet organicky v závislosti na individuálních preferencích, schopnostech a příležitostech, které nabízejí. Je často spojena s cíli, ambicemi a dlouhodobým plánováním [6].

3.3 Popis vzdělávacího systému v ČR

System středního vzdělávání je upraven Školským zákonem (č. 561/2004 Sb.), přičemž jednotlivé vzdělávací programy musí být ve shodě s RVP [7]. K dalším legislativním předpisům upravujícím výchovně vzdělávací soustavu patří zákon č. 536/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Dále ministerstvo vydává a průběžně aktualizuje metodiky tvorby ŠVP SOŠ a SOU [8].

K roku 2022 je evidováno 279 oborů vzdělávání v rámci RVP, kdy jsou definovány cíle, obsah a podmínky vzdělávání [9]. Dále je v gesci každé školy možnost modifikace školního vzdělávacího programu podle jejich potřeb při zohlednění všech možných specifíků dané školy [5].

Obrázek 1 Systém středoškolského vzdělávání v ČR

Zdroje: Vlastní syntéza [5].

Na vytvořeném diagramu je přehledně znázorněná klasifikace středních škol v ČR kromě konzervatoří, které mají jiná specifika převážně uměleckého zaměření. Rozdělení je dle typu zaměření střední školy, délky studia a podle způsobu zakončení studia.

Tato práce se nebude zabývat studiem na konzervatořích, i když mezi středoškolské vzdělávací instituce bezesporu náleží. Studium na konzervatořích je šestileté, rozdělené do dvou stupňů. Jsou specifické svou odborností a zaměřením, poskytují specializované vzdělání v oblasti umění a kreativních oborů. Absolventi konzervatoří často směřují ke kariéře v uměleckém světě, jako jsou hudebníci, tanečníci, herci nebo výtvarní umělci. Zatímco tyto profese jsou důležité a ceněné, převažující částí pracovního trhu se týkají jiné oblasti, pro které jsou důležité dovednosti a odbornosti.

Všechny školy sekundárního vzdělávání i oborově zaměřené vzdělávací programy mají ve většině vyučovaných předmětů zahrnut široký všeobecný a teoretický základ, který musí výuka naplnit. V rámci kurikulární reformy v oblasti vzdělání byly vytvořeny rámcové vzdělávací programy pro každý specifický obor. Obecné programy RVP jsou následně přizpůsobovány a implementovány jednotlivými školami do jejich vlastních Školních vzdělávacích programů (ŠVP). Tyto kroky mají zásadní význam, neboť umožňují školám adekvátně reagovat na dynamicky se měnící podmínky na trhu práce, s důrazem na místní

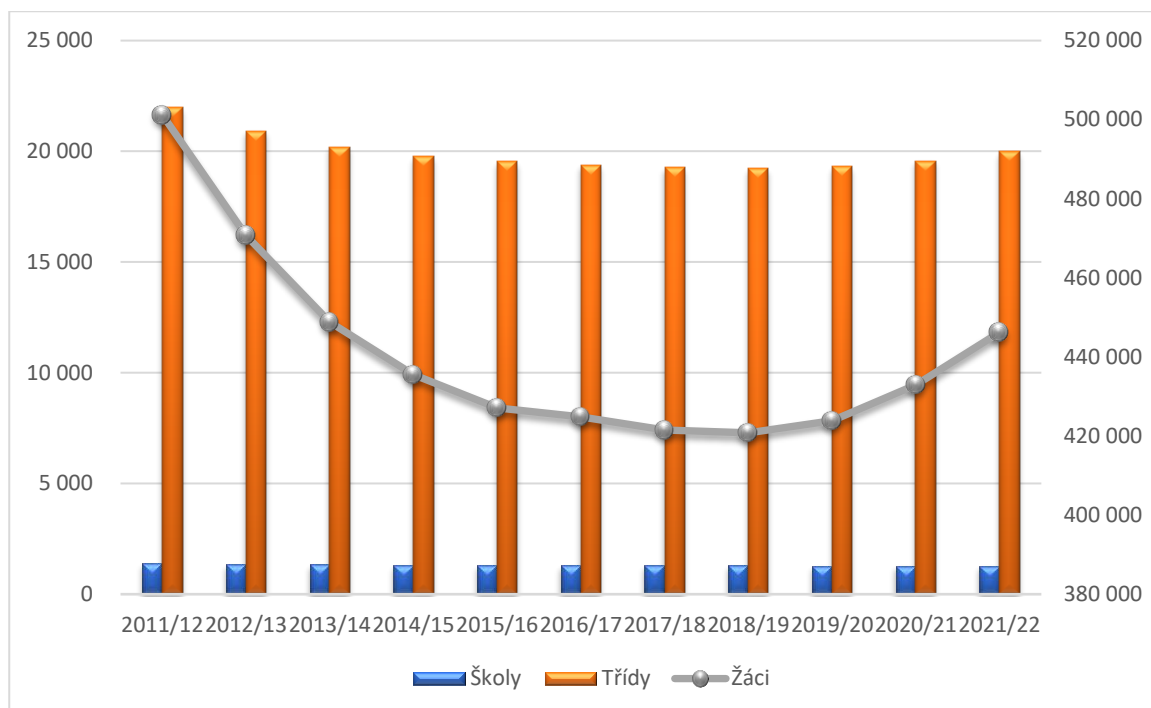
regionální specifika. Paralelně s tím přispívají k větší flexibilitě v rámci výuky jednotlivých odborných směrů na středních školách. Tato iniciativa je zcela v souladu s cílem poskytovat studentům aktuální a relevantní vzdělání, které jim umožní snadnější začlenění do pracovního prostředí po absolvování středního školního vzdělání. Tím pádem je důležité, aby tyto vzdělávací programy byly pružné a schopné se přizpůsobovat potřebám a dynamice současného pracovního trhu. Takto vedená reforma vzdělávání vytváří prostor pro rozvoj dovedností a kompetencí, které budou pro studenty klíčové v jejich profesním růstu a osobním rozvoji [8].

3.4 Přehled středoškolských zařízení v ČR a jejich demografické rozložení

Na celém území České republiky ve školním roce 2021/2022 zajišťovalo střední vzdělání 954 veřejných škol, 287 škol soukromých a dalších 44 církevních škol, celkem tedy 1285 středních škol. Převážná většina těchto zařízení poskytuje denní formu vzdělávání. Žáci sekundárního stupně vzdělávání mají možnost výuky v denní, i v jiné formě studia, i přes to jsou všechny tyto možnosti rovnocenné. Dalším neméně důležitým ukazatelem je pro nás celkový počet žáků na středních školách. Těch bylo v loňském školním roce celkem 446 254. Rozdíl v podílu chlapců a dívek byl nepatrný.

Počet žáků ve třídách středních škol byl o něco vyšší než ve třídách základních škol. Střední školy měly v průměru 22,3 žáka ve třídě [10].

Graf 1 Střední školy – vývoj počtu zařízení, tříd a žáků v čase

Zdroje: Vlastní syntéza [10]

Z grafu je patrné, že v průběhu deseti let se počet škol a počet tříd v ČR výrazně nemění, ovšem u počtu žáků jsou tyto odchylky markantní, proto je tento údaj velmi důležitý při zvažování u podání přihlášky ke studiu na konkrétní školu, jelikož s větším počtem uchazečů mohou klesat šance na přijetí v některých školách. V následujících letech můžeme předpokládat pokračující vzestupnou tendenci růstu počtu žáků.

Posuzovaná demografická data pro daný rok v ČR vycházejí z počtu obyvatel a jejich věkového složení z let předchozích. Vstupními koeficienty jsou data o plodnosti žen, úmrtnosti a migrace obyvatel [11].

Tabulka 1- Demografické znázornění

Kraj	Školy	Třídy	Žáci	počet obyvatel	počet obyvatel/počet škol
Hlavní město Praha	187	3 082	71 376	1 325 280	7 087
Středočeský kraj	148	1 969	42 592	1 388 185	9 380
Jihočeský kraj	88	1 251	28 319	643 408	7 311
Plzeňský kraj	55	1 025	23 783	590 461	10 736
Karlovarský kraj	31	484	10 682	294 331	9 495
Ústecký kraj	94	1 621	33 730	819 713	8 720
Liberecký kraj	49	711	16 581	443 842	9 058
Královéhradecký kraj	74	1 106	23 655	551 343	7 451
Pardubický kraj	75	1 060	23 147	523 054	6 974
Kraj Vysočina	63	978	22 243	509 817	8 092
Jihomoravský kraj	123	2 105	47 978	1 192 698	9 697
Olomoucký kraj	92	1 303	27 965	631 836	6 868
Zlínský kraj	70	1 121	25 182	581 862	8 312
Moravskoslezský kraj	136	2 179	49 021	1 198 534	8 813

Zdroje: Vlastní syntéza [10]

Z grafu je zřejmé, že počty škol jsou napříč regiony různé, což je dáno rozdílným počtem obyvatel. Pokud je proveden prostý poměr (počet obyvatel v daném regionu/počet škol), z výsledků vyplývá, že např v Plzeňském kraji je počet škol nižší oproti ostatním oblastem České republiky.

3.5 Aspekty rozhodování při výběru vzdělávacího zařízení ve městě a na venkově

Volba výběru střední školy bývá zpravidla dlouhotrvající proces, který je ovlivněn ve větší či menší míře různými faktory. Při této volbě hraje důležitou roli zejména zaměření zájmů osoby, studijní výsledky, socio-ekonomické zázemí, atraktivnost budoucího povolání a geografická dostupnost požadovaného oboru. Významnou roli zde hraje i rodina, popřípadě nejbližší sociální prostředí, které jedince ovlivňuje, a další okolnostní vlivy.

Důležitým aspektem při výběru střední školy může být u některých žáků i prostupnost našeho vzdělávacího systému. Podvědomě se mohou spoléhat na možnost přestupu z jednoho studijního oboru na jiný. V důsledku tohoto podvědomého stimulu je možné, že nepřisuzují dostatečnou váhu prvotnímu rozhodnutí při výběru dalšího vzdělávání na středním stupni [12].

Po roce 1989 se začal projevovat pokles porodnosti a prodlužování věku obyvatelstva v ČR. Zvyšovala se tendence napodobování západoevropských zemí, a to i v případě

středních škol, kde bylo a stále je třeba reagovat na regulaci a slučování škol. Školy musí obstát v konkurenceschopnosti nabízením inovativních, nebo nových oborů [13].

3.5.1 Studijní a zájmové předpoklady žáka

Otázky, které by při výběru střední školy měly prvotně zaznít, jsou: „Kdo jsem? Co umím? Co mě baví a naplňuje? V čem vynikám? Jak mě naplňuje vzdělávání se? Kolik času jsem ochotný vložit do studia? V jakém oboru bych se chtěl v budoucnu realizovat?“ Jestliže si dotyčný dokáže tyto otázky zodpovědět, má zcela jistě snazší volbu. Bohužel je jen malé procento mladých lidí, kteří si v patnácti letech dokáží vymezit směr své budoucí celoživotní kariéry.

Rozhodným faktorem při výběru střední školy tedy do jisté míry mohou být výsledky systémového testování žáků na základních školách v různých vzdělávacích oblastech.

Diferenciací a hodnocením žáků se již několikátým rokem zabývá ČŠI v rámci Programu pro mezinárodní hodnocení žáků OECD PISA 2022. Tento program zajišťuje sběr dat pro zkoumání čtenářské, matematické, finanční a přírodovědné gramotnosti, stejně tak tvůrčího myšlení u náhodně vybraných patnáctiletých žáků [14].

Další možností, jak objektivně zjistit studijní schopnosti žáků, je využití testování v rámci SCIO testů. Tyto testy jsou prováděny na základních školách v různých ročnících (např. 5. a 9. třída). SCIO testy měří znalosti a dovednosti žáků například v oblasti matematiky, českého jazyka, cizích jazyků apod. Tyto testy slouží k hodnocení úrovně vzdělávání na základních školách a umožňují srovnání výsledků mezi jednotlivými školami a regiony. Přidanou hodnotou tohoto testování je také poskytnutí zpětné vazby učitelům, školám a také rodičům ohledně úrovně a kvality vzdělávání na základních školách, a identifikování případných nedostatků v systému vzdělávání. Je třeba dodat, že existují i jiné formy testování a hodnocení žáků na základních školách, které se liší dle školních osnov a specifických požadavků jednotlivých škol [15].

V posledních letech se neklade přehnaný důraz na prospěch žáka, neboť po přijímacím řízení a následném přijetí se v brzké době odhalí, jaké vědomosti žák má a jakou píli je schopný pro konkrétní obor vynaložit. Jako na vše, i na toto téma budou rozdílné názory, ale nutno říci, že každá škola má klasifikaci rozdílnou. Každá základní škola má různá kritéria, stejně tak se může lišit i úroveň jednotlivých škol. Každý žák je z jisté části ovlivněn i vlastním předpokládaným odhadem šancí pro přijetí na konkrétní střední školu. Někteří

se mohou zaleknout stresového vypětí u přijímacího řízení, jiní zase zvažují případná rizika nepřijetí [6].

3.5.2 Socio-ekonomické vlivy

Ve studii provedené E. Walterovou, D. Gregorem a J. Novotnou se systematicky zkoumají klíčové zdroje sociálních vlivů v rámci dotazníkového šetření. Tento výzkum se zaměřuje na posouzení perspektivy pražských žáků a jejich rodičů v souvislosti s procesem rozhodování o budoucí vzdělávací a profesní dráze. Z výsledků šetření vyplynulo zajímavé zjištění – odpovědi rodičů a samotných žáků vykazovaly téměř identické trendy. Největší vliv na rozhodování byl přisuzován samotnému žákovi, což reflektuje rostoucí důležitost individuálního rozhodování v moderní společnosti. Následně na druhém místě byli rodiče, kteří hrají v tomto procesu klíčovou roli jako podpora a zdroj rad a informací. Dále se v hierarchii sociálních vlivů objevují kamarádi, kteří ovlivňují žákovy názory a preference. Na stejné úrovni jsou i učitelé, kteří mají významný dopad na žakovu vzdělávací cestu. Dalšími důležitými prvky jsou výchovný poradce, který může poskytovat cenné rady a podporu, a pedagogicko-psychologická poradna, která přináší odbornou pomoc a vedení v rozhodovacích procesech. Sourozenci se, i když na nižší úrovni, také přisuzuje vliv, který může být významný zejména v případě podpory a inspirace v rámci rodinného prostředí. Tato studie nám nabízí cenné poznatky o dynamice sociálních vlivů v procesu rozhodování ohledně vzdělávací a profesní dráhy, což může být klíčovým prvkem při podpoře individuálního rozvoje žáků [16].

Podle výzkumu Vaňkové a Zapletalové můžeme konstatovat, že pro více než polovinu žáků hraje klíčovou roli při rozhodování o jejich profesní budoucnosti vliv rodiny a okolí. Rodinné prostředí a přítomnost inspirativních podnětů v něm mohou být pro mladé jedince impulsem k zamyšlení nad tím, jakým směrem by se chtěli ubírat ve své kariéře. Diskuse o povoláních, očekáváních a cílech v rámci rodiny může nabídnout užitečný rámec pro formování vlastního profesního směřování. Není třeba podceňovat ani vliv okolí mimo rodinu. Interakce s kamarády, učiteli či dalšími významnými osobnostmi ve škole a komunitě mohou rovněž podnítit rozvoj profesních ambicí. Tento výzkum nám ukazuje, že osobní životní prostředí a interakce s blízkými lidmi hrají klíčovou roli v procesu formování profesního rozhodnutí mladých jedinců. Je důležité tyto vlivy brát v úvahu a umožnit žákům prostor pro reflexi a diskusi o jejich budoucí kariéře. [17].

Rodiče mohou volit různé strategie ovlivňování dítěte při výběru sekundárního vzdělávání. Záleží na výši kontroly a výši ponechané autonomie v rukou dítěte. Uplatňování rodičovské síly je využíváno převážně tehdy, když mají rodiče od svého dítěte vysoká očekávání a nebo v případech, kdy jsou přesvědčeni o nízké kariérové zralosti [6].

Další důležitou skupinou (referenční skupinou), která může mít vliv na rozhodování při výběru školy, jsou vrstevníci. V době adolescence se u mnohých jedinců jedná o velice významný faktor, neboť členství v dané referenční skupině hraje významnou roli. Žáci stejného věku, zájmů a zejména patřící do stejné skupiny, ve které jsou rozvinuté sociální vazby, často inklinují k výběru stejných školských zařízení [18].

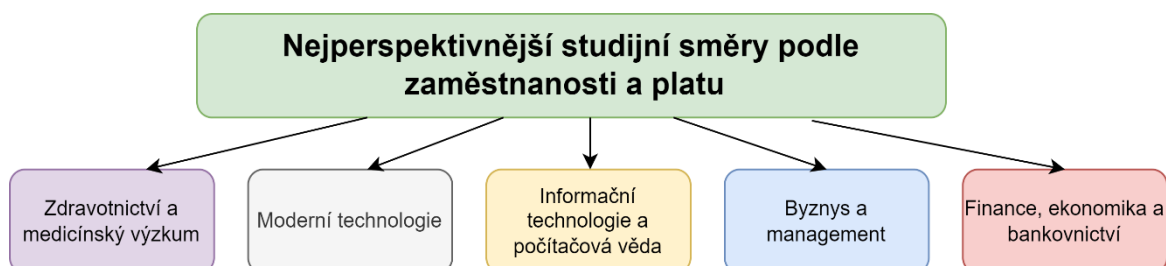
Při volbě vzdělávání je nutné vzít v úvahu i neméně důležitý fakt ekonomického zázemí žáka, potažmo rodiny. S momentální ekonomickou situací přibývá stále více rodin, které jsou nuceny zvážit a regulovat rodinné výdaje. Vzdělání a s ním spojené náklady, například školní pomůcky, školní akce, exkurze, výměnné pobyty, strava, doprava, školné, k nim bezpochyby náleží. V případě nutnosti ubytování v místě instituce hraje také důležitou roli částka za poskytnuté služby [19].

3.5.3 Atraktivnost daného oboru

Hodnocení atraktivity studijního oboru je subjektivním vnímáním každého jednotlivce a závisí na řadě faktorů. Tyto faktory mohou hrát významnou roli v rozhodování při výběru studijního směru. Prvním faktorem mohou být momentální trendy a perspektivy v oborech budoucnosti. Rychlé technologické a ekonomické změny mohou ovlivnit vnímání atraktivity jednotlivých studijních programů. Dále hraje důležitou roli místo pobytu žáka. Urbanizace může otevřít širší spektrum možností, zatímco v menších městech a venkovských oblastech mohou být dostupné obory omezenější. Reputace a atraktivita školy samotné mohou být také významnými faktory. Renomované instituce často lákají studenty k určitým oborům. Regionální možnosti povolání mohou hrát roli ve výběru studijního oboru, zejména pokud žák preferuje zůstat v dané lokalitě po ukončení studia. Důležitým faktorem může být i vliv tradice povolání v rodině. Rodinné zázemí a zkušenosti s určitými profesními oblastmi mohou ovlivnit volbu studijního směru. Celkově je důležité si uvědomit, že subjektivní vnímání atraktivity studijního oboru je komplexní a individuální záležitostí, která se odvíjí od mnoha různých faktorů a osobních preferencí. Je vhodné tyto aspekty brát v úvahu při rozhodování o výběru studia a hledání vhodného směru pro individuální kariéerní růst.

V současné době je na trhu práce obrovský nedostatek kvalitních řemeslníků, pracovníků v technických oborech a v sociálních službách. K tomuto trvajícím trendu posledních let nepřispívá ani postupné stárnutí populace v ČR a ujišťování společností o tom, že řemeslné obory jsou něco podřadného [20].

Obrázek 2 Perspektivní povolání budoucnosti

Zdroje: Vlastní syntéza [21]

V České republice lze pozorovat v posledních letech významný nárůst vzdělanostních ambicí, což reflektuje celkový vzestup významu vzdělání. Vzdělání je vnímáno jako klíčový faktor pro dosažení osobního a profesního úspěchu v životě jedince. Tento trend lze interpretovat jako důsledek rostoucího uvědomění si společnosti o klíčové roli, kterou vzdělání hraje v současné konkurenční a rychle se měnící ekonomické a technologické krajině. Vzdělanostní úroveň se stává stále důležitějším ukazatelem schopnosti jednotlivce efektivně se zapojit do pracovního trhu a dosáhnout vlastních profesních cílů. Nárůst vzdělanostních ambicí v České republice může být také interpretován jako důsledek rozvoje moderních trendů v globálním kontextu. Rostoucí konkurence na trhu práce a technologické inovace vedou k zvyšování nároků na vzdělání a dovednosti jednotlivců. Celkově lze tedy konstatovat, že význam vzdělání roste jak z hlediska individuálního rozvoje, tak z hlediska konkurenceschopnosti na trhu práce. Tento trend může mít pozitivní dopad na společnost jako celek, přispívajíc k vyšší produktivitě, inovacím a kvalitě života občanů. [22].

3.5.4 Dostupnost školy pro žáka z pohledu vzdálenosti

Dostupnost školy je úzce provázána se socio-ekonomickým zázemím uchazečů, tyto aspekty mají úzkou spojitost. V mnoha zemích se v posledních letech zvýšila popularita domácího, či flexibilního vzdělání, která je do značné míry přikládána i vzdálenosti z bydliště do školy [23].

Žákům je umožněn výběr ze všech škol, které nabízejí středoškolské vzdělání, neboť neexistuje žádné omezení této možnosti. Důležitým faktorem je pro mnohé uchazeče vzdálenost od místa bydliště, popřípadě dopravní obslužnost, anebo možnost ubytování v internátním zařízení. Studenti z venkova nebo menších měst mohou mít omezený přístup ke všem středním školám. To může souviset s nedostatečnou infrastrukturou, omezeným výběrem programů nebo nedostatkem finančních prostředků. Je důležité vytvořit rovné příležitosti pro všechny studenty bez ohledu na jejich místo původu. Pro maximální pravděpodobnost přijetí je třeba zvážit i potencionální počet možných uchazečů na daný obor [24].

Rádus dostupnosti se bude lišit podle ekonomických možností rodiny. Nesporným faktorem je finanční situace rodiny. Zda se škola nachází v blízkosti domova žáka, popřípadě zda má dotyčný možnost samostatné přepravy do školy hromadnou, či osobní dopravou [19].

Vzdělání by mělo být přístupné a dostupné na základě individuálních schopností a zásluh každého jednotlivce. Důležité je, že vzdělání by mělo být univerzální a otevřené všem, bez ohledu na jejich geografický původ. To znamená, že každý člověk by měl mít přístup ke kvalitnímu vzdělání, bez ohledu na to, zda pochází z velkého města, menšího města či venkovské oblasti. Je klíčové, aby vzdělávací systémy byly navrženy tak, aby byly přístupné a podporovaly rozvoj jednotlivců bez ohledu na jejich geografickou lokalitu. Tento přístup k vzdělání přináší mnoho výhod. Podporuje rozmanitost a inkluzi ve společnosti, umožňuje objevování a rozvíjení talentů všech jednotlivců a přispívá k celkovému rozvoji společnosti. Díky meritokratickému přístupu ke vzdělání má každý šanci dosáhnout svého plného potenciálu a přispět k prosperitě a inovacím ve společnosti.

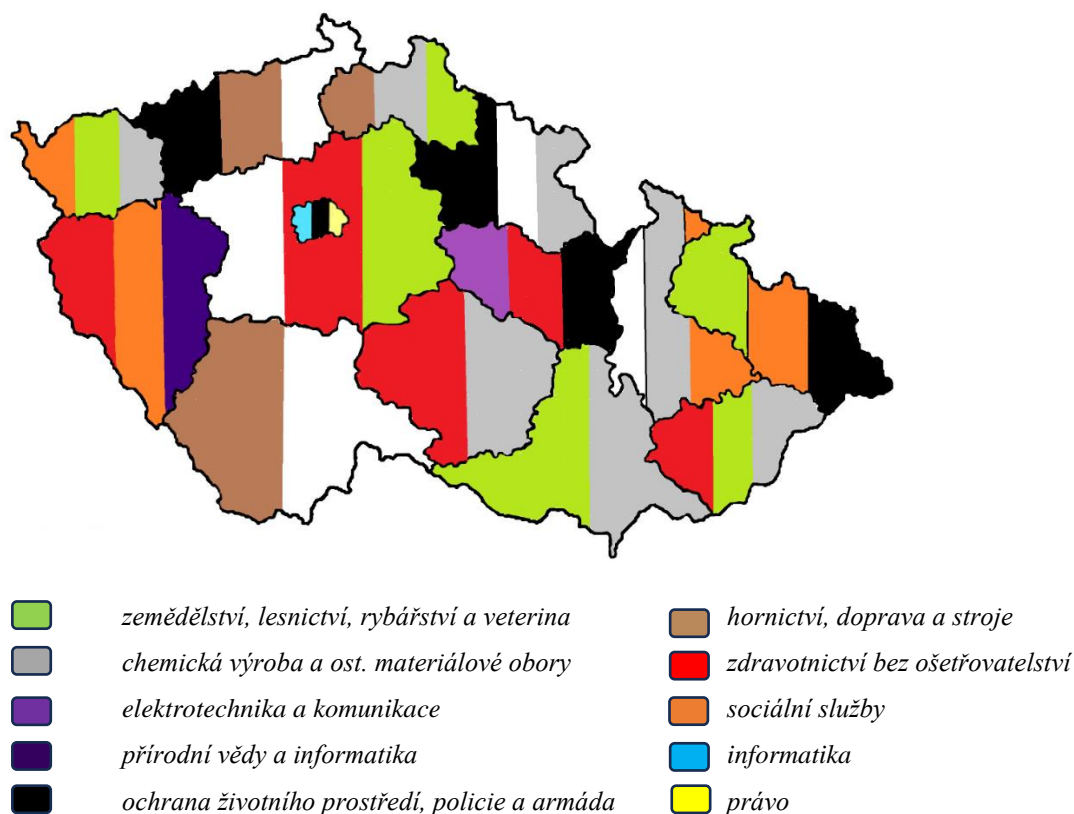
3.5.5 Pracovní nabídky v dané lokalitě

V současné době není problém sehnat informace s aktuální poptávkou práce na různých webových stránkách k tomu určených. Některé organizace a agentury se specializují na analýzu trhu práce a předpovídání budoucích trendů. Počínaje stránkami Českého statistického úřadu, přes stránky různých pracovních agentur, zároveň je možné sledovat webové stránky Úřadu práce ČR, kde jsou nezaměstnaní evidováni. Webové stránky, jako například LinkedIn, Glassdoor nebo průzkumné portály, často poskytují informace o aktuálních trendech na trhu práce a budoucích různých povolání.

Nabídky se budou lišit podle lokalit a podle vývoje situace na globálním trhu. Každý region v ČR je něčím specifický. Určitě nelze očekávat stejnou poptávku po pracovní síle

v Praze, jako například v Ústeckém kraji. Velice rozdílná bude v těchto lokalitách i žádanost oborů. Jiné možnosti budou mít samozřejmě lidé, kteří se o získání pracovní nabídky pokoušejí na venkově, jiné ti, co mají zájem se zaměstnat ve městě.

Obrázek 3 Predikce trhu práce

Zdroje: Vlastní syntéza [20]

Z přiloženého obrázku by měl být patrný vývoj budoucích pěti let na trhu práce, trend nejžádanějších oborů v daných krajích. Zpracování přehledné analýzy provádí MPSV ve spolupráci s odborníky všech krajů.

3.6 Analýza zahraničních publikací

Tento text představuje kompilaci zahraničních literárních pramenů, které se zabývají analýzou různých aspektů spojených s výběrem středního vzdělávacího zařízení a faktorů, které mají vliv na samotný výběr školy.

Průzkum výběru středního vzdělání a jeho aspektů má v zahraničí bohatou tradici a představuje důležité téma pro pedagogický výzkum a politiku ve vzdělávání. Studie se často zaměřují na různé faktory, které ovlivňují rozhodovací proces žáků a jejich rodin při

výběru vhodného vzdělávacího zařízení. Tyto faktory mohou zahrnovat geografickou dostupnost školy, renomé a kvalitu vzdělávání, specifické vzdělávací programy a zaměření školy, sociální a kulturní faktory, doporučení učitelů a kariérní poradenství, mezigenerační přenos preferencí a zkušeností, a mnoho dalších.

V literatuře lze nalézt i srovnávací analýzy vzdělávacích systémů různých zemí a dopady různých politik ve vzdělávání na proces výběru středních škol. Důležitým aspektem je i reflexe trendů ve vzdělávání a společnosti jako celku, které mohou ovlivňovat preference a rozhodnutí žáků a jejich rodin.

Celkově lze říci, že tato rešerše zahraniční literatury poskytuje cenný přehled o komplexnosti této problematiky a nabízí ucelený pohled na různé faktory, které se uplatňují při výběru středního vzdělávacího zařízení. Tato informace může být klíčová pro formulaci efektivních politik ve vzdělávání a pro poskytování relevantního kariérního poradenství žákům.

3.6.1 Vybrané zahraniční publikace

Pro vyhledávání byly zvoleny databáze Web of Science a Scopus, přičemž jako klíčová slova pro vyhledávání byla fixována a kombinována tato: „secondary school choice“, „high school selection“, „secondary schools for rural areas“, „socio-economic influences when choosing a secondary school“, „the influence of parents when choosing a school“.

1) School Choice Decision Making Among Suburban, High-Income Parents

Studie poskytuje informace o vnímání faktorů, které ovlivňují výběr charterové školy sociálně-ekonomicky zvýhodněnými rodiči. Dále se zjišťují důvody a dostupné prostředky, které zapříčinily zájem o tento typ škol. K získání dat byl použit validovaný strukturovaný dotazník, který byl zasílán 897 respondentům z různých částí města Denveru. Osobní data pro kontakt poskytly školy, na které se uchazeči hlásili. Bylo zjištěno několik základních poznatků:

a) Nadpoloviční většina respondentů shledala při výběru školy za prioritu možnost rozdělení žáků podle pokročilosti schopností v daném předmětu a kurikulum získaných znalostí. Neméně důležitá byla pro rodiče jejich možnost o zapojení se do dění v školních aktivitách.

b) Velice důležitým rozhodným faktorem je pro rodiče bezpečnost dětí a na dalším místě kvalita vyučujících souběžně s menším množstvím žáků ve třídě.

c) Dále bylo zjištěno, že důležitou roli při výběru školy hrají reference od rodiny a známých. Zároveň se ukázala důležitost sociálních sítí a internetových stránek školy. Je nutné podotknout, že většina rodičů kvitovala možnost zvážení více faktorů současně [25].

2) *Geography of the 'New' Education Market: Secondary School Choice in England and Wales*

Samotná analýza dat zahrnuje srovnávací studii vzorců a procesů konkurence a výběru ve vzdělávacích institucích v různých geografických oblastech. Tato studie byla provedena na 215 domácnostech v Anglii a Walesu. Cílem bylo porozumět rozhodovacímu procesu, zjistit, kdo má hlavní slovo při rozhodování a následně diskutovat o tom, jak jednotlivé domácnosti volí školu. Dále se zkoumá vliv geografické polohy těchto domácností na jejich rozhodování ohledně výběru školy.

Výzkum poukazuje na to, že je nutné brát v úvahu místní vzdělávací instituce a konkurenční soutěže mezi školami. Tyto soutěže mají tendenci odrážet relativní výsledky škol ve zkouškách. Další zjištění ukazují, že nový trh vzdělávání pomáhá předejít sociální segregaci studentů a snižuje polarizaci mezi školami. Je však důležité poznamenat, že stále existuje malý počet škol, u kterých se kvůli jejich popularitě nebo nepopularitě dramaticky změnilo socio-ekonomické složení přijatých žáků, což vedlo ke zvýšení sociální propasti mezi školami [26].

3) *School Choice to Lower Secondary Schools and Mechanisms of Segregation in Urban Finland*

Článek se zabývá tím, jak se projevuje městská segregace, diferenciací škol a volba rodičů ve finském městě Espoo. Autoři chtějí zjistit, jaké mechanismy vedou k tomu, že se školy liší podle socioekonomického složení žáků i v rámci jedné čtvrti. Kladou si dvě otázky: Jak a podle čeho rodiče volí školu pro své děti? Jak souvisí sociální složení žáků v jednotlivých školách s celkovou situací ve městě? Použili kvantitativní analýzu, která kombinovala statistické údaje o 2400 žácích nižší střední školy a socioekonomické rozložení v Espoo. Zjistili, že rodiče mají dvě strategie, jak se vyhnout školám, které považují za nekvalitní. Buď se přestěhují do oblasti s výběrovou třídou, nebo zvolí školu s nabídkou vzácného jazyka. Tyto volby jsou častější u rodin s vyšším socioekonomickým postavením. Podle autorů má tato studie praktický dopad na finské vzdělávání, protože poukazuje na problém segregace a diferenciací škol ve městech, který je spojen s politikou volby školy a sociálními nerovnostmi [27].

Autor tvrdí, že volba školy nevede k menší segregaci mezi školami, ale spíše k segregaci uvnitř škol prostřednictvím výběrových tříd a jazykových programů. Navrhují, že by bylo potřeba zavést opatření, která by podporovala sociální smíšenost žáků a zvýšila kvalitu všech škol [27].

4) *Choosing the local school: middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris Decision Making, and Equity*

Tato studie porovnává, jak rodiče střední třídy s vysokým kulturním kapitálem, liberálním politickým postojem a péčí o děti vybírají místní státní školy pro své děti v Londýně a Paříži. Zajímá se o to, jaké hodnoty a etické otázky jsou pro ně důležité při rozhodování o škole, která je sociálně a etnicky různorodá. Studie využívá kvalitativní metodu rozhovorů s 38 rodiči v Paříži, 12 rodiči na soukromé škole poblíž Paříže a 28 rodiči v Londýně, kteří mají vysoký kulturní kapitál. Výsledky ukazují, že rodiče v obou městech mají podobnou představu o tom, co je dobré vzdělání, které podporuje intelektuální, akademický a osobní rozvoj dítěte, ale také se zajímá o sociální rovnost a integraci. Nicméně, rodiče se liší v tom, jak váží tyto různé aspekty vzdělání [28].

5) *Geography in Parental Choice*

V této studii byly použity metody longitudinální, srovnávací případové studie, která sledovala důležitost geografie při rodičovské volbě výběru školy. Vzorkem byli náhodně vybraní rodiče 36 žáků s bydlištěm rozmístěným ve všech částech Detroitu, kteří potřebovali vybrat budoucí školu. Z tohoto celku bylo dotazováno 30 žen, 4 muži a 2 celé páry. Cílem této studie bylo zkoumání, jak geografické preference rodičů ovlivňují jejich volbu školy a do jaké míry preference rodičů formují výběr školy. Měřicím nástrojem byla zvolena kvalitativní analýza dat N6. Pro možnost načtení a zformování všech informací byly použity rozhovory, z kterých se vypracovaly analytické poznámky, které byly použity k dalšímu posouzení a identifikaci konceptů. Výsledky této studie ukazují, jak důležitá může být geografie při výběru škol. Ač se všichni rodiče neshodovali v preferencích geografie, v průběhu šetření se jejich postoje také měnily, avšak na závěr pro většinu z nich byla prioritou blízkost školy od jejich bydliště a jako další faktor ovlivňující výběr školy se ukázala bezpečnost jejich dětí spojená s důvěrou k dané škole [29].

6) *School choice and implications for equity: the new political geography of the Swedish upper secondary school market*

Článek zkoumá, jak se restrukturalizace vyššího sekundárního vzdělávání ve Švédsku v letech 1997-2011 projevila v prostorové organizaci a dostupnosti škol. Hlavní problém je

nerovný přístup ke vzdělání v závislosti na regionu. Článek analyzuje, jak se změnila mobilita studentů mezi obcemi a jak to ovlivnilo tržní struktury a vzorce vzdělávací nabídky. Používá statistické metody pro testování prostorového shlukování a výběrový vzorek z databáze GOLD. Zjišťuje, že počet obcí, které jsou soběstačné ve vzdělávání, klesl, zatímco počet obcí, které jsou závislé na jiných, vzrostl. To platí zejména pro tři metropolitní oblasti, Stockholm, Göteborg a Malmö. Na druhou stranu, celkový počet škol ve Švédsku se zvýšil [30].

7) Parent Involvement in Education: Toward an Understanding of Parents' Decision Making

- Studie se zabývá výzkumem, jak se různé proměnné rodičů odrážejí v jejich zapojení do vzdělávání jejich dětí doma i ve škole. Autoři zkoumali, jak rodiče vnímají svoji roli, svoji efektivitu, svoje zdroje a pozvání učitele k účasti na školních aktivitách. Použili dotazníkové šetření, které zaslali 1020 rodičům ze tří základních škol v Marylandu. Měřili také konstrukci rolí rodičů pomocí 18stupňové škály a provedli regresní analýzu. Článek má některá omezení, například vzorek je složený převážně z městských, nízkopříjmových a afroamerických rodin. Z výsledků vyplývá, že konstrukce rolí rodičů má pozitivní vliv na jejich zapojení, ale není tak silný, jak se předpokládalo. Největší vliv na zapojení má pozvánka učitele. Efektivita rodičů ovlivňuje pouze zapojení doma [31]

3.6.2 Shrnutí zahraničních publikací

V následující tabulce je proveden souhrn základních nejdůležitějších zjištění, která byla nalezena pomocí výběrové literární rešerše. Toto porovnání je provedeno na zahraničních publikacích, jelikož jich je oproti článkům v České republice dostatek s podobným tématem. Porovnání klíčových zjištění těchto studií nabízí zajímavý pohled na faktory, které ovlivňují rozhodování rodičů o volbě školy v různých geografických a sociálně-ekonomických kontextech:

Tabulka 2 Shrnutí zahraničních publikací – část 1.

Název publikace	Cíl šetření hypotézy	Použitá metodika	Zkoumaný vzorek	Výsledek
School Choice Decision Making Among Suburban, High-Income Parents	Specifikace faktorů ovlivňujících výběr školy. Jak se dotazovaní začali zajímat o dané školy.	Strukturovaný dotazník Otázky uzavřené, dvě otevřené.	897 jedinců z Denveru, se zájem o charterovou školu. Data poskytl školy, na které se žáci hlásili.	95 % dotazovaných odpovědělo, že nejvíce je ovlivnila rodina. Důležitost sociálních sítí při výběru škol a aktivní zapojování se do průzkumů a školních aktivit. Důležitá je i možnost posouzení více faktorů naráz.
Geography of the 'New' Education Market: Secondary School Choice in England and Wales	Otázky sociální spravedlnosti. Ve studii jsou shrnuty klíčové geografické a sociální variace vzdělávacího trhu identifikované ve výzkumu. Před vyhodnocením kvazitržního přístupu k poskytování vzdělávání v Anglii a Walesu. Je třeba provést detailnější výzkumy u jednotlivých vzdělávacích potřeb nového trhu.	Analýza dat. Srovnávací studie vzorců a procesů konkurence a výběru v různých geografických projektech	215 domácností Anglie a Walesu, kniha zkoumá, jak probíhá rozhodovací proces, kdo má hlavní slovo při rozhodování, zpětně diskutuje průběh rozhodování jednotlivých domácností a následně řeší vliv geografické polohy těchto domácností na výběr školy.	Výzkum ukazuje, že pro pochopení reforem je nutné vzít v úvahu místní vzdělávací instituce a že konkurenční soutěže mezi školami mají tendenci odrážet vlastní relativní výsledky při zkouškách. Dále bylo zjištěno, že díky novému trhu vzdělávání bylo zabráněno sociální segregaci příjemců a snížení polarizace škol. Je ovšem nutné konstatovat, že stále existuje malý počet škol, které kvůli své úrovni popularity, nebo neoblíbenosti zaznamenaly dramatickou změnu socio-ekonomického složení přijatých žáků, což mezi nimi zvýšilo sociální propast.
School Choice to Lower Secondary Schools and Mechanisms of Segregation in Urban Finland	Zkoumá se jak se městská segregace, diferenciace škol a volba rodičů prolínají ve městě. Cílem je zlepšit porozumění mechanismům, které mohou vést k diferenciaci škol, a tím i k diverzifikaci vzdělávacího prostředí mezi žáky z různých socioekonomických prostředí v rámci jedné čtvrti. Otázky: Jak a na základě jakých strategií se žáci zapisují do školy? Jaké jsou vzájemné vazby mezi žáky v jednotlivých školách a sociálním složením škol ve městě?	Kvantitativní analýza-kombinace kvantitativních metod sběru dat o statistikách žáků a socioekonomického rozložení v daném městě.	2400 žáků jdoucích na nižší střední školu z Finského Espoo.	Byly identifikovány dvě strategie, proto aby se žáci vyhnuly nežádoucím školám. Rodiče je přihlásí do výběrové třídy kam se i stěhují, anebo vybírají školu s možností studia cizího jazyka, kterou školy, dle jejich názoru „nekvalitní“, neumožňovaly. Z této studie vyplývá, že tyto volby se dějí ve městech spíše u lépe situovaných socio-ekonomických tříd. Socioekonomické rozdíly mezi školami byly tak široké, jako by byly, kdyby byli všichni žáci zařazeni do nejbližší nižší sekundární školy. Výběr školy spíše přispěl k segregaci v rámci školy prostřednictvím výběru vzácných jazyků a výběrové třídy.

Tabulka 3 Shrnutí zahraničních publikací – část 2.

Název publikace	Cíl šetření hypotézy	Použitá metodika	Zkoumaný vzorek	Výsledek
Choosing the local school: middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris	Studie analyzuje volbu státní školy rodičů střední vrstvy v Londýně i Paříži. Důvody jejich volby se zaměřením na hodnoty a způsob řešení etických dilemat, která vznikají v konfrontaci se sociálním a etnickým mixem ve školách.	Srovnávání v analýze konkrétních voleb pomocí rozhovorů.	38 dotázaných v Paříži, 12 rodin nedaleko Paříže na soukromé škole a 28 rozhovorů s rodiči v Londýně, kteří mají vysokou kulturní úroveň.	Studie zjistila, že ač pohled na školství v Londýně i Paříži je rozdílný, tyto rodiče mají v zásadě velmi podobný pohled na to, co tvoří dobré vzdělání, které zahrnuje intelektuální rozvoj, studijní výsledky a šťastnou školní zkušenost na individuální úrovni, stejně jako zájem o rovnost a integraci na úrovni kolektivní. Liší se však v tom, jakou důležitost přiřkládají jednotlivým faktorům.
Geography in Parental Choice	První otázka se zabývá tím, jak geografické preference rodičů ovlivňují jejich volby. Druhá otázka je, jak geografické preference rodičů formují výběr školy.	Rozhovory, analytické poznámky, reprezentace dat, kvalitativní analýza dat N6.	Různorodě rozmístěných 36 rodin po Detroitu. Z toho: 30 žen, 4 muži a 2 celé páry.	1) Rodiče preferovali pohodlí z hlediska blízkosti školy. 2) Důležitost důvěry ke škole a bezpečí dětí. Blízkost zvažovali. Během rozhovorů se priority měnily.
School choice and implications for equity: the new political geography of the Swedish upper secondary school market	Článek se zabývá identifikací, zdůvodněním a diskusí možných kauzálních mechanismů a budoucích důsledků restrukturalizace sekundárního vzdělávání ve Švédsku v období 1997-2011. Zásadní otázka je konflikt mezi rostoucími regionálními rozdíly v geografické dostupnosti vzdělání a zajištění spravedlivého přístupu ke vzdělání. Jak se vyvíjela mobilita studentů mezi obcemi a jak to v průběhu času ovlivnilo prostorovou interakci, uspořádání a vzorce ve vzdělávacím prostoru ve Švédsku? Jak se v průběhu času změnil objem a distribuce poskytování sek. vzdělávání na švédském kvazi trhu?	Longitudinální analýza prostorové materializace švédského kvazi trhu vyššího sekundárního vzdělávání Global Moran's I a Hot spot. Analýza hot spot testuje data pro prostorové shlukování vysokých a nízkých hodnot a zda je toto shlukování statisticky významné.	Pro tuto analýzu byl vybrán dílčí vzorek z longitudinální databáze GOLD. Vzorek tvořilo 664 895 studentů prvního ročníku vyššího sekundárního vzdělávání ve Švédsku.	Mezi roky 1997 a 2011 se skupina soběstačných obcí (CEM) snížila o 57 %, zatímco skupina závislých obcí vzrostla o 33 %. To ukazuje na ztrátu soběstačnosti obcí, projevující se větším počtem rezidentních studentů, kteří dojížděli za vzděláním do jiné obce. Všechna tři metropolitní tržní jádra měla rozšířený příliv studentů. Tyto změny jsou důležité, protože následně ovlivňují strukturu školního trhu, protože závisí na změnách směru a velikosti toků studentů dojíždějících mezi obcemi. Avšak vývoj objemu vzdělávání v letech 1997 až 2011 naznačoval pozitivní změny, vzrostl z přibližně 612 škol v roce 1997 na 1004 škol v roce 2011.

Tabulka 4 Shrnutí zahraničních publikací – část 3.

Název publikace	Cíl šetření hypotézy	Použitá metodika	Zkoumaný vzorek	Výsledek
Parent Involvement in Education: Toward an Understanding of Parents' Decision Making	Autoři zkoumali vztah mezi 4 proměnnými rodičů (konstrukce role, pocit efektivity, zdroje a vnímání pozvání učitele) s aktivitami za účasti rodičů doma a ve škole.	Dotazníkové šetření – dotazníky byly zasílány rodičům domů. Konstrukce rolí, kterou by měli rodiče sehrát při vzdělávání jejich dětí, byla měřena pomocí 18stupňové škály. Použita i regresní analýza.	Vzorky byly dělány na 3 základních školách Marylandu, u dvou se autoři dotazovali rodičů všech žáků u třetí byly dovoleny ředitelem pouze dvě třídy z obav o přetížení personálu školy, celkem 1020 rodičů.	Omezení studie – všichni z města, většina z nízké třídy a Afroameričané. Bylo zjištěno, že konstrukce rolí rodičů pozitivně souvisí s jejich zapojením, byl však omezenější, než se očekávalo, neměla žádný přímý vliv na chování rodičů při zapojení doma nebo ve škole, když byly do modelu zahrnuty zprostředkující proměnné. U efektivity rodičů byl zjištěn pouze přímý vliv na zapojení rodičů doma. Nejvýznamnější zapojení bylo zjištěno při zaslání pozvánky učitelem.

Priorita akademických a bezpečnostních faktorů: Studie 1 v Denveru [25] a studie 5 v Detroitu [29] shodně ukazují, že rodiče kladou důraz na studijní faktory, jako jsou schopnosti dětí, kvalita vyučování, a bezpečnost škol. To naznačuje, že bez ohledu na geografickou polohu jsou tyto faktory důležité.

Sociální a etnická diverzita: Studie 4 prováděná v Londýně a Paříži je soustředěna na hodnoty rodičů střední třídy, kteří preferují školy s různorodým sociálním a etnickým složením. Toto je v kontrastu s ostatními studiemi, které se zaměřují více na akademické a bezpečnostní faktory [28].

Geografické faktory: Studie 2 prováděná v Anglii [26] a studie 5 v Detroitu [29] zdůrazňují význam geografické polohy v rozhodovacím procesu. Rodiče v různých oblastech mají různé přístupy k volbě školy, což odráží lokální konkurenční prostředí a dostupnost škol.

Socioekonomické faktory a segregace: Studie 3 ve Finsku [26] a studie 6 ze Švédska [29] upozorňují na socioekonomické faktory jako klíčové determinanty ve výběru školy. Obě studie ukazují, že rozhodnutí rodičů mohou přispívat k segregaci ve školách, což je v rozporu s cílem rovných vzdělávacích příležitostí.

Role rodičů a jejich zapojení: Studie 7 (Maryland) se zaměřuje na zapojení rodičů do vzdělávacího procesu, což je aspekt, který není přímo zkoumán v ostatních studiích.

Všechny tyto studie, i když jsou zaměřeny na různé aspekty, poukazují na složitost rozhodovacích procesů rodičů při výběru škol. Tyto procesy jsou ovlivněny kombinací lokálních podmínek, osobních hodnot a sociálně-ekonomických faktorů [31].

Tato porovnání ukazují, jak různorodé faktory ovlivňují rozhodování rodičů o školách v různých místech a sociálních kontextech. Zatímco některé faktory jsou univerzální (např. akademická kvalita a bezpečnost), jiné se liší podle regionu (např. geografická poloha, socioekonomický status).

3.7 Analýza českých publikací

V České republice je v posledních letech patrný nedostatek odborných publikací zaměřených na téma faktorů ovlivňujících žáky při výběru středního vzdělávání. Tento deficit se projevuje jak v omezeném počtu studií a výzkumných prací věnovaných této problematice, tak v nedostatečném zastoupení tématu ve vědeckých a pedagogických časopisech. Potenciální důsledky této situace mohou být v budoucnu pozorovány jak v akademické komunitě, tak v praktické aplikaci v oblasti vzdělávacích politik a rozhodovacích procesů ve vzdělávání.

3.7.1 Vybrané tuzemské publikace

Stejně jako u zahraniční literatury, byly při vyhledávání zvoleny databáze Web of Science a Scopus, přičemž klíčová slova pro vyhledávání byla zvolena taktéž stejná: „secondary school choice“, „high school selection“, „secondary schools for rural areas“, „socio-economic influences when choosing a secondary school“.

Za povšimnutí stojí tři vybrané studie zabývající se podobnou problematikou:

1) ***Sociální vlivy – psychologický fenomén při volbě další vzdělávací a profesní dráhy***
Studie poskytuje syntézu českých, slovenských a zahraničních empirických poznatků o volbě další vzdělávací a profesní dráhy. Konkrétně se zaměřuje na sociální vlivy jako psychologický fenomén ovlivňující rozhodovací proces žáků základních škol na konci povinné školní docházky. Hlavní pozornost je věnována roli rodičů a rodiny, konkrétně vlivu rodinného prostředí a rodinných procesů. Dalšími tématy jsou vliv vrstevníků, učitelů a kariérových poradců na volbu další vzdělávací a profesní dráhy. Metodika studie zahrnuje studium dokumentů, analýzu, srovnání a syntézu výsledků výzkumu získaných z přehledových studií a výzkumných zpráv publikovaných v monografiích a recenzovaných

časopisech. Tyto zdroje pocházejí z různých databází. Studie zohledňuje rozdílné metodologie a území, na nichž byly jednotlivé výzkumy prováděny, což vede k obtížně srovnatelným výsledkům. Autor si je vědom toho, že vzhledem k velkému počtu publikovaných prací není možné poskytnout jejich vyčerpávající přehled. Z výsledků studie vyplývají následující závěry týkající se volby další vzdělávací a profesní dráhy žáků:

Studie zjistila, že ačkoli žáci uznávají vliv různých osob na volbu další vzdělávací a profesní dráhy, v 90 % případů se domnívají, že se rozhodují sami na základě vlastního úsudku. Výsledky analýzy ukazují, že na volbu další vzdělávací a profesní dráhy žáků mají ze všech vnějších sociálních zdrojů největší vliv rodiče, zejména matka. Tento závěr potvrzují i další české a zahraniční výzkumy. Zároveň bylo zjištěno, že intervence v oblasti vzdělávací a profesní orientace má pozitivní vliv na všechny žáky bez ohledu na jejich demografické charakteristiky. Zajímavé je i zjištění, že žáci vyrůstající v úplné rodině mají vyšší vzdělanostní aspirace, a to že 40 % chlapců a 45 % dívek si přeje dosáhnout vyššího vzdělání [18].

2) *Volba střední školy a její hodnocení v kontextu další vzdělávací a profesní dráhy*

Hlavním cílem studie bylo zjistit rozdíly ve faktorech ovlivňujících volbu středoškolského vzdělání žáků směřujících k maturitě či výučnímu listu a následnou spokojenost s touto volbou v kontextu vzdělávací a profesní dráhy. Byly definovány tři výzkumné otázky: Jaké faktory ovlivňují volbu střední školy a volbu studijního oboru žáků směřujících k učňovským a nematuritním oborům? Jak zpětně hodnotí absolventi středních škol volbu oboru a stupně vzdělání v kontextu své budoucí vzdělávací dráhy? Jaké jsou hlavní důvody nespokojenosti s volbou vzdělání? Ve studii byla použita data z šetření mezi absolventy středních škol, které provedl Národní ústav pro vzdělávání v roce 2012. Cílem šetření bylo získat údaje o absolventech, kteří již mají zkušenosti se vstupem na trh práce, a zároveň zohlednit aktuální vývoj na trhu práce. Cílovou populací byla skupina absolventů středních škol, kteří ukončili studium ve školním roce 2008/2009. Nejdůležitějším kritériem při volbě oboru vzdělání pro žáky pokračující ve studiu na střední škole s výučním listem a pro žáky v oborech ukončených maturitní zkouškou byl podle výsledků zájem o obor. Dalšími důležitými faktory při rozhodování žáků oborů s výučním listem byla snadnost uplatnění na trhu práce a předpokládané finanční ohodnocení oboru. Možnost získání maturitního vzdělání byla významným důvodem pro volbu maturitního stupně vzdělání [32].

3) *Vliv rodiny na volbu školy nebo oboru*

V rámci projektu "Implementace Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání ve Zlínském kraji II" bylo provedeno šetření profesní orientace žáků nejvyšších ročníků základních škol a posledních ročníků středních škol ve Zlínském kraji, které přineslo data od celkem 6 025 žáků pro školní rok 2021/2022. Cílem průzkumu bylo zjistit, jak rodiče ovlivňují kariérní rozhodování svých dětí nejen prostřednictvím vzdělávání a poradenství, ale také prostřednictvím vlastního zaměstnání. Zjištění vztahu mezi povoláním rodičů a zájmy dětí: Dalším cílem bylo zjistit, zda děti, které mají stejné nebo podobné povolání jako jejich rodiče nebo jiní příbuzní, mají větší šanci se do jejich povolání zařadit, a to i v kontextu současné doby. Studie zjistila, že rodiče mají stále významný vliv na rozhodování žáků o volbě školy a oboru, přičemž tento vliv je silnější u žáků základních škol (32 %) než u středoškoláků (17 %). Z výsledků zároveň vyplývá, že pětina respondentů má rodiče pracující ve vybraném oboru, který žáky zajímá. Toto zjištění podporuje předpoklad, že kariérní rozhodování dětí je ovlivněno nejen přímým vlivem rodičů, ale i jejich profesí. Výsledky naznačují, že u dětí přetrvává tendence následovat profesní dráhu svých rodičů. Nejtatraktivnějšími oblastmi pro studenty byly shledány technologie a průmysl, vzdělávání a výzkum, služby a obchod, zdravotnictví a sociální oblast, umění a ICT. Mezi oblastmi zájmu žáků a profesemi jejich rodičů byla zjištěna souvislost, přičemž největší shoda byla v technických oborech. Zároveň lze říci, že průzkum poskytuje užitečné poznatky o tom, jak může mít povolání rodičů dlouhodobý vliv na kariérní aspirace a rozhodnutí jejich dětí, což může být důležité pro pochopení dynamiky kariérního vývoje v rodinném a vzdělávacím prostředí [33].

4) *Rozhodování o volbě střední školy: Devátáci po odevzdání přihlášek na střední školy*

Studie byla provedena prostřednictvím online průzkumu mezi žáky devátých tříd, jehož účast byla nabídnuta náhodně vybraným školám z celé České republiky. Bylo zjištěno, že žáci devátých tříd preferují školy, které mají na prvním místě přihlášky. Zatímco školu na prvním místě přihlášky si žáci devátých tříd v 64,3 % případů vybírají zcela sami, u školy na druhém místě jim v 50,4 % případů mnohem více pomáhají rodiče. Podání přihlášky na školu na prvním místě ovlivňuje den otevřených dveří, je nejdůležitějším faktorem pro 38,3 % dotazovaných. Žákům záleží také na pověsti školy a vzdálenosti od jejich bydliště. V případě školy na druhém místě přihlášky žákům záleží především na její pověsti (28 % respondentů), ale oproti škole na prvním místě také na názoru rodičů, nebo na tom,

zda je snadné se právě na tuto školu dostat. Nejdůležitějšími zdroji informací o školách jsou pro dotazované webové stránky školy, dny otevřených dveří a informace od přátel [34].

3.7.2 Shrnutí tuzemských publikací

Následující tabulka shrnuje nejdůležitější klíčová zjištění, která byla získána na základě rešerše literatury. Porovnání klíčových zjištění z těchto studií umožňuje nahlédnout do rozmanitých faktorů, které rodiče využívají při rozhodování o volbě školy v České republice. Tento pohled nejen odhaluje širokou škálu kritérií, která rodiče zvažují, ale také odhaluje sociální, ekonomickou a vzdělávací dynamiku, která formuje rozhodovací procesy v rodinách. Podrobná analýza těchto faktorů umožňuje hlouběji porozumět tomu, jak rodiče přistupují ke vzdělávání svých dětí a jaké aspekty považují při výběru školy za nejdůležitější. Zároveň tato zjištění přispívají k širšímu pochopení vzdělávací politiky a praxe v kontextu českého vzdělávacího systému.

Tyto výzkumy ukazují, že rodiče v České republice přikládají význam různým aspektům. Český vzdělávací systém má svá specifika, která se mohou lišit od systémů ve výše uvedených zemích. Například v Česku mohou mít větší význam gymnázia a střední školy s různými specializacemi, jak se ve své studii vyjadřuje J. Simonová [35].

Tabulka 5 Shrnutí tuzemských publikací

Název publikace	Cíl šetření hypotézy	Použitá metodika	Výsledek
Sociální vlivy – psychologický fenomén při volbě další vzdělávací a profesní dráhy	Prioritně je zkoumána role rodičů a rodiny, konkrétně vlivu rodinného prostředí a rodinných procesů. Dalšími tématy jsou vliv vrstevníků, učitelů a kariérových poradců na volbu další vzdělávací a profesní dráhy.	Bylo použito studium dokumentů, analýza, srovnání a syntéza výsledků výzkumu získaných z přehledových studií a výzkumných zpráv publikovaných v monografiích a recenzovaných časopisech od širokého okruhu respondentů.	Bylo zjištěno, že na volbu další vzdělávací a profesní dráhy žáků mají ze všech vnějších sociálních zdrojů největší vliv rodiče. Dále že, intervence v oblasti vzdělávací a profesní orientace má pozitivní vliv na všechny žáky bez ohledu na jejich demografické charakteristiky. A že žáci vyrůstající v úplné rodině mají vyšší vzdělanostní aspirace.
Volba střední školy a její hodnocení v kontextu další vzdělávací a profesní dráhy	Cílem bylo zjištění rozdílů ve faktorech ovlivňujících volbu středoškolského vzdělání a následnou spokojenost s touto volbou.	Byla použita data z šetření mezi absolventy středních škol, které provedl Národní ústav pro vzdělávání v roce 2012. Provedena byla analýza s dotazníkovým šetřením a následné statistické vyhodnocení.	Bylo zjištěno, že nejdůležitějším kritériem při volbě oboru byl zájem o obor jako takový. Při rozhodování žáků oborů s výučním listem byla snadnost uplatnění na trhu práce a předpokládané finanční ohodnocení oboru. Možnost získání maturitního vzdělání byla významným důvodem pro volbu maturitního stupně vzdělání.
Vliv rodiny na volbu školy nebo oboru	Byla zkoumána míra vlivu rodičů na volbu oboru a školy jejich dětí na úrovni základních i středních škol. Cílem bylo porovnat vliv rodičů s rozhodováním žáků a s dalšími zdroji informací.	Data byla získána prostřednictvím dotazníků nebo rozhovorů, zaměřených na názory žáků ohledně faktorů ovlivňujících jejich volbu oboru a školy. Šetření zahrnovalo 6 025 žáků ve Zlínském kraji, školním roce 2021/2022.	Bylo zjištěno, že rodiče mají významný vliv na volbu školy a povolání žáků, silnější u základních škol (32 %) než u středních škol (17 %). Rodiče byli označeni za hlavní zdroj informací o dalším studiu a volbě povolání, což ukazuje jejich přetrvávající vliv. Byla zjištěna souvislost mezi zájmy žáků a povoláním rodičů.
Rozhodování o volbě střední školy: Devátáci po odevzdání přihlášek na střední školy	Cílem studie bylo mapovat proces rozhodování žáků osmých a devátých tříd o výběru školy	Studie byla provedena prostřednictvím online dotazování žáků devátých ročníků, kde participace byla nabídnuta náhodně vybraným školám z celé České republiky.	Bylo zjištěno, že výběr školy na prvním místě na přihlášce provádějí sami žáci v cca 64 % případů, zatímco s výběrem školy na druhém místě pomáhají rodiče v 50 % případů. Den otevřených dveří je pro 38 % respondentů nejdůležitějším faktorem při výběru školy na prvním místě. Důležitá je také pověst školy a vzdálenost od bydliště. Pro druhou školu je klíčová pověst a názor rodičů. Nejdůležitějšími zdroji informací jsou webové stránky školy, dny otevřených dveří a informace od přátel.

Při zhodnocení výše zmíněných výzkumů bylo zjištěno:

- **Vliv rodičů a osobní zájem:** Všechny čtyři průzkumy ukazují, že osobní zájem a vliv rodičů hrají významnou roli při rozhodování studentů o jejich vzdělávací dráze, přičemž tento vliv je výraznější u žáků základních škol. Z průzkumů také vyplývá, že rozhodování žáků ovlivňuje mnoho faktorů, včetně pověsti školy a dnů otevřených dveří. Zatímco rodiče poskytují hlavní směr a podporu, žáci sami se také aktivně podílejí na rozhodovacím procesu, zejména ve vyšších ročnících vzdělávání.
- **Rozdílné přístupy k volbě a spokojenosti se vzděláváním:** Každý průzkum poskytuje jiný pohled na faktory ovlivňující vzdělávací dráhu žáků a jejich spokojenost s ní.
- **Potřeba dalšího výzkumu a alternativních přístupů:** Výsledky poukazují na potřebu dalšího výzkumu a hledání alternativních přístupů ke zlepšení výsledků vzdělávací politiky a praxe.

Tato zjištění odhalují složitou interakci mezi vlivem rodiny, osobními preferencemi žáků a vnějšími faktory při výběru školy a předmětu.

Podobným tématům se věnují i některé diplomové a bakalářské práce, které ale z důvodů ne odbornosti nejsou zahrnuty do porovnání publikací.

3.8 Uplatnitelnost na trhu práce ve městě a na venkově

V následující kapitole je pojednáváno o rozdílnostech mezi městem a venkovem ve smyslu uplatnitelnosti na trhu práce. Dále jsou rozebírány faktory, které tento trh práce přímo ovlivňují.

O rozdílech mezi městem a venkovem se dá hovořit z různých úhlů, z pohledu hustoty obyvatel, kde je patrná větší hustota obyvatelstva ve městech, životního stylu, který se bude v mnoha ohledech lišit, společenských vztahů a dalších aspektů. Tento prostor však nelze jasně vymezit. Jednou z odlišností jsou možnosti pracovních příležitostí, kterým pro zahájení pracovní kariéry neodmyslitelně předchází výběr vzdělání.

3.8.1 Faktory ovlivňující výběr zaměstnání.

Zaměstnání ve městě a na venkově se liší jak podle typu pracovních příležitostí, tak i podle povahy a odvětví ekonomiky. Posuzovat rozdíly můžeme z různých pohledů:

Odborné zaměření a profese: V městských oblastech je vyšší koncentrace vysokoškolsky vzdělaných jedinců a příležitostí pro odborné zaměření. Vzhledem k vyššímu počtu společností a institucí v různých odvětvích je zde obvykle větší poptávka po

specializovaných znalostech a dovednostech. Na venkově jsou zaměstnání často spojena s tradičními řemesly, manuálními pracemi a prací ve venkovském prostředí, i když tento trend již také ustupuje.

Simonová se věnovala komplexní kvantitativní longitudinální studii, která analyzovala přenos úrovně vzdělání mezi generacemi. V rámci tohoto rozsáhlého sociologického výzkumu byla pečlivě dokumentována vývojová trajektorie dosaženého vzdělání rodičů i jejich potomků v průběhu 20. století až do roku 2003. Výzkum odhalil důležité vztahy mezi rodiči a jejich dětmi v kontextu vzdělání. Zjistilo se, že rodič, který dosáhl vyššího stupně vzdělání, má výraznější vliv na vzdělání svého potomka. Během období mezi lety 1948 a 1989 byla rozhodujícím faktorem při volbě úrovně vzdělání míra společenského uplatnění. Dívky se převážně orientovaly na střední školy, zatímco chlapci častěji směřovali k učňovským oborům, často s cílem dosáhnout rychlejší ekonomické nezávislosti. Avšak po roce 1989 dochází ke značným změnám v postoji k vzdělání. Společnost si začíná stále více uvědomovat přínosy spojené s vyšším stupněm vzdělání, ať už jde o ekonomické výhody či vyšší společenský status. Tato proměna přináší nové perspektivy a příležitosti pro vzdělávání a rozvoj jednotlivců v moderní společnosti [36].

Průmysl a služby: Městské prostředí nabízí širší rozsah ekonomických aktivit a oborů, které odrážejí různorodé potřeby obyvatel a zahrnují různé průmyslové sektory. Ve městech se nachází sídla korporací, inovačních center a uměleckých institucí, které poskytují bohaté příležitosti pro růst a zaměstnanost. Zatímco venkovské oblasti se často specializují na tradiční průmyslová odvětví a oblasti s přírodními zdroji, které využívají svou přírodní krajinu a venkovské prostředí pro zemědělství, lesnictví, rybolov nebo cestovní ruch. Tato nerovnoměrnost v ekonomických aktivitách mezi městy a venkovem vytváří vzájemnou závislost, kdy města jsou konzumenty zemědělských produktů a ostatních zdrojů z venkovských oblastí. Naopak venkovské oblasti mohou nalézt trh pro své produkty a služby ve městech. Tento symbiotický vztah je důležitý pro udržitelný rozvoj a hospodářskou stabilitu celého regionu. [37].

Dojíždění do zaměstnání: Z důvodu většího množství pracovních příležitostí mnoho obyvatel venkovských oblastí dojíždí za prací do měst. Tato situace tvoří regionální ekonomickou závislost na dobře vyvinuté infrastruktuře. Dopravní sítě, jako jsou silnice, železnice a veřejná doprava, hrají klíčovou roli při umožňování pohodlného a efektivního dojíždění mezi městy a venkovskými oblastmi. Kvalitní infrastruktura je nezbytná pro zajištění plynulého toku pracovní síly mezi těmito oblastmi a podporou ekonomické aktivity.

Kromě toho je důležité nezanedbávat investice do infrastruktury ve venkovských oblastech samotných, aby se vytvořily podmínky pro rozvoj místního podnikání a vznik pracovních příležitostí přímo v těchto oblastech. To by mohlo snížit potřebu dojíždění za prací a dokončení ekonomiky venkova. [38]

Podnikání: Města jsou často stěžejní pro podnikatele a inovátory díky koncentraci zdrojů, infrastruktury a přístupu k různorodému talentu. Toto prostředí podporuje růst nových firem, technologických startupů a kreativních průmyslů. Města se stávají prostředím, ve kterém se rodí nové myšlenky, vznikají nové produkty a služby a rozvíjí se moderní technologie. Venkovské oblasti se často zaměřují na místní podnikání, které čerpá z přírodních zdrojů a místních tradic. Zemědělství, řemeslná výroba, gastronomie a cestovní ruch jsou často typickými odvětvími venkovského podnikání. Tyto oblasti se snaží využít místní přírodní prostředí, kulturní dědictví a zdroje k podpoře ekonomiky a udržení místního charakteru [38].

Je však důležité, uvědomit si závislost, která existuje mezi městy a venkovskými oblastmi. Města mohou poskytovat trh a zdroje pro venkovské produkty, zatímco venkov může nabízet zdroje a příležitosti pro městské obyvatele v podobě klidného života, přírody a kulturního bohatství [3].

Zaměstnanost ve veřejném sektoru: Ve městech je větší pravděpodobnost, že se lidé budou zaměřovat na zaměstnání ve veřejném sektoru, jako jsou vládní úřady, školy, zdravotnická zařízení a veřejná správa. Oproti tomu na venkově může být vyšší zastoupení pracovních míst v zemědělských orgánech. V urbanizovaných oblastech často najdeme větší množství lidí, kteří směřují ke kariéram v oblasti veřejného sektoru. Tato zaměstnání zahrnují práci ve vládě, školství, zdravotnictví a ve veřejné správě. Důvody pro toto rozhodnutí mohou být různé, od širšího spektra pracovních příležitostí po stabilitu a jistotu, kterou veřejný sektor nabízí. Naopak na venkově je obvykle vyšší zastoupení pracovních pozic v oblasti zemědělství a souvisejících odvětví. To může znamenat, že někteří lidé se obávají hledat zaměstnání na venkově, zejména pokud mají zájem o jiné profesní dráhy nebo by chtěli pracovat ve veřejném sektoru. Je však důležité si uvědomit, že venkovské oblasti mohou nabídnout unikátní příležitosti a výhody, včetně klidného životního stylu, nižších nákladů na bydlení a podnikatelských možností. Proto je klíčové, aby byly lidem na venkově k dispozici různé možnosti vzdělávání a kvalifikace, které jim pomohou rozvinout jejich schopnosti a najít zaměstnání, které odpovídá jejich zájmům a cílům [39].

3.8.2 Důležitost vzdělání pro město a venkov

Zpráva OECD ukazuje, že žáci ve městech mají všeobecně v průměru o rok delší školní docházku než jejich vrstevníci na venkově. Tento rozdíl se liší ve vyšší úrovni znalostí. Studium ve městech poskytuje žákům výhody a příležitosti, které jsou na venkově méně dostupné [40].

Rozvoj městských center znamená zároveň úbytek atraktivity venkovských oblastí, zejména těch nejdlehlších. Pokles počtu obyvatel a stárnutí populace představují výzvy pro rozvoj a investice, a to se negativně týká dostupnosti služeb. Touto otázkou se však zabývá SRR21+, která cílí na všech 5 oblastí. Mezi tyto oblasti patří i regionální centra, strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území [41].

Kvalitní vzdělání na venkově má zásadní význam pro celkový rozvoj jednotlivce, společnosti a regionu jako celku. Kvalifikovaní a dobře vzdělaní jedinci jsou schopni přinášet hodnotu do pracovního trhu a přispívat k inovacím a růstu ekonomiky v dané oblasti.

Vzdělání má velký vliv i na sociální hledisko, jelikož přispívá k upevnění společenské soudržnosti. Poskytnutím příležitosti ke kvalitnímu vzdělání vychováváme mladé lidi, kteří mají šanci se aktivně zapojit do společenského života a přispívat ke společnému dobru. Nedostatek přístupu ke kvalitnímu vzdělání na venkově by mohl vést k odlivu mladých lidí do městských center, kde mají větší šanci na lepší vzdělání a pracovní příležitosti. To může mít negativní dopad na venkovské oblasti, kde by se mohly snížit možnosti pro růst a rozvoj.

Proto je zabezpečení kvalitního vzdělání klíčové pro udržení a rozvoj venkovských komunit. Pomáhá uspokojovat potřeby mladých lidí a současně může přilákat mladé rodiny do těchto regionů, kde by mohly nalézt vhodné prostředí pro svůj osobní i profesní rozvoj [40].

4 Vlastní práce

4.1 Regionální popisná statistika

V následující tabulce je stručně představen vývoj několika hlavních ukazatelů, které reprezentují vývoj počtu studentů na zkoumaných školách v Čáslavi za posledních 5 let.

Obrázek 4 Počty žáků v čase

Počty žáků na SŠ a SOU po dobu pěti let					
Název školy/ školní rok	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Gymnázium a SOŠPg Čáslav	461	464	480	502	518
SOŠ a SOU dopravní Čáslav	228	229	255	283	316
SOU Čáslav	219	211	176	232	260
Střední zemědělská škola Čáslav	234	258	265	334	380

Zdroj: Vlastní syntéza [42], [43], [44], [45]

Z poskytnutých dat je zřejmé, že počet studentů na všech zkoumaných školách se v posledních letech zvyšuje. Tento trend růstu je patrný nejen na středních školách v celé České republice, ale i na základních školách. Tento fenomén může být důsledkem různých faktorů, jako je například zvýšený zájem o vzdělání nebo demografické změny. Vzhledem k této situaci jsou studenti, kteří se hlásí na střední školy, nuceni přemýšlet o různých aspektech, které by mohly ovlivnit jejich přijetí. Mohou to být například akademické výsledky, zájmy a dovednosti, nebo dokonce geografická poloha školy.

V současné době je v České republice možné podat pouze dvě přihlášky ke studiu na střední škole. Toto omezení může některé studenty nutit k tomu, aby se rozhodovali ne podle svých přání, ale spíše strategicky. Mohou například zvážit podání přihlášky na školu, která je méně konkurenční, aby zvýšili své šance na přijetí [46].

Tato situace ukazuje, jak je důležité pro studenty, aby byli dobře informováni a připraveni na proces přijímání na střední školu. Je také důležité, aby školy a vzdělávací

instituce poskytovaly transparentní a užitečné informace, které by studentům pomohly při jejich rozhodování.

4.1.1 Okres Kutná Hora

Jak uvádí Český statistický úřad, okres Kutná Hora je součástí Středočeského kraje, skládá ze dvou správních obvodů obcí s rozšířenou působností, a to je Kutná Hora s 21 tisíci obyvatel a Čáslav s 10 tisíci obyvatel, které jsou zároveň největšími městy kutnohorského okresu. Ten je dále členěn na čtyři správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (Kutná Hora, Čáslav, Uhlířské Janovice a Zruč nad Sázavou). Okresní město Kutná Hora patří k historicky nejvýznamnějším městům České republiky, je to městská památková rezervace zapsaná na seznamu světového dědictví UNESCO. Ve středověku patřila vzhledem k těžbě stříbrny k nejvýznamnějším městům (na konci 13. století těžila třetinu produkce stříbra v Evropě), unikátní středověký prostor tvoří dvě gotické katedrální stavby (Chrám svaté Barbory, Chrám Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele v Sedleci). V okrese se nachází také další zajímavá města a památky, např. Čáslav, Uhlířské Janovice, Kačina, Žleby a další. Okres Kutná Hora leží na severním okraji Českomoravské vrchoviny, mezi středními toky řek Sázavy a Labe, zasahuje sem Hornosázavská pahorkatina, Čáslavská kotlina a částečně Polabská nížina. Nachází se na jihovýchodním cípu Středočeského kraje. Na severu sousedí s okresem Kolín a Praha-východ, na jihovýchodě s okresem Havlíčkův Brod, náležícím do Kraje Vysočina, a na východě s okresy Pardubice a Chrudim, které jsou součástí Pardubického kraje, na jihozápadě s okresem Benešov [34].

S rozlohou 917 km² se okres Kutná Hora řadí na 4. místo v rámci Středočeského kraje, přičemž zabírá 8,4 % celkové plochy tohoto kraje. Převažující zemědělská půda zaujímá 64,8 % území okresu a lesní porosty pokrývají 23,9 %. Počet obyvatel okresu činí 78,1 tisíc (což představuje 5,4 % celkového obyvatelstva kraje), což z něj činí druhý nejméně osídlený okres v rámci Středočeského kraje s hustotou zalidnění 82,5 obyvatel na km². K poslednímu dni roku 2022 bylo v okrese Kutná Hora zapsáno 17 006 ekonomických subjektů (což představuje 4,7 % všech subjektů v kraji). Ty se věnují různým oborům, kde zemědělství a lesnictví tvoří 6,7 %, průmysl 12,5 %, stavebnictví 16,5 % a velkoobchod a maloobchod (včetně oprav a údržby motorových vozidel) 17,7 %. K 31. prosinci 2022 bylo v rámci okresu Kutná Hora evidováno 1 701 uchazečů o zaměstnání (6,0 % z celkového počtu dosažitelných uchazečů v kraji). Nezaměstnanost, která se měří jako podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na celkovém obyvatelstvu ve stejném věku, dosahovala

3,60 %. Tím patří okres Kutná Hora k okresům s šestou nejvyšší mírou nezaměstnanosti v rámci kraje [47].

V roce 2023 je zde 12 středních škol a učilišť, z toho se jich 6 nachází ve městě Čáslav a 6 v Kutné Hoře. Čtyři školy v Čáslavi, na kterých bude probíhat šetření, si blíže popíšeme v následujícím textu [48].

4.1.2 Město Čáslav

Ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora se nachází Čáslav, ležící ve výběžku Polabí pod Železnými horami v Čáslavské kotlině. Městem protéká říčka Brslenka, na horním toku nazývaná také Čáslavka. Tato řeka je přítokem řeky Doubravy [49].

Uvádí se, že Čáslav založil v roce 1264 za vlády Přemysl Otakar II. a postupně se stala důležitým historickým a kulturním centrem regionu. Avšak bohaté archeologické nálezy prokazují, že k osídlení této oblasti docházelo již od 5.-6. století př.n.l. Historické jádro města je městskou památkovou zónou, naleznete zde mnoho krásných budov a památek. Gotickému půdorysu města dominuje pozdně barokní radnice, avšak nejstarší dochovanou památkou v Čáslavi je románský kostelík sv. Michala, který byl postaven v roce 1130. Dnes je sakristii gotického chrámu sv. Petra a Pavla, který je jedním z nejvýznamnějších sakrálních staveb ve městě. V Čáslavi žije přibližně 10 tisíc obyvatel, kteří jsou hrdí na své město a jeho bohatou historii. S tímto městem jsou spjata i významná jména české historie jako například hudební skladatel a klavírista Jan Ladislav Dusík, spisovatelé Rudolf Těsnohlídek a Jiří Mahen, filmový režisér Miloš Forman, scénograf Josef Svoboda a další. K významným jménům nejen českého sportu jistě patří atletka Jarmila Kratochvílová, která trénovala a dosud trénuje mládež na lehkooatletickém stadionu v lesoparku Vodranty v jihozápadní části města [49].

Čáslav je nejen krásné město s bohatou historií a řadou působivých památek, ale je zároveň kulturním, společenským, ale i správním centrem. Již v 18. století je Čáslav sídlem krajského úřadu (1751), v polovině 19. století (1854) zde byly úřady okresní působnosti a začaly vznikat vzdělávací ústavy. V roce 1960 přestala být městem okresním, zůstala však spádovým centrem. V roce 2003 se Čáslav stala tzv. obcí III. stupně, obcí s rozšířenou působností a stala se tak přirozeným centrem Čáslavska. V současné době je Čáslav nazývána městem škol, mládeže a tělovýchovy.

4.2 Popis čtyř vybraných SŠ a SOU, na nichž bude prováděn výzkum

Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická Čáslav

Gymnázium je nejstarší střední škola v Čáslavi. Má za sebou více než sto čtyřicet let působení, během kterých se vždy zavázalo k poskytování komplexního spojeného vzdělání s přípravou studentů pro studium na různých typech vysokých škol. Zájem o vznik gymnázia v Čáslavi projevil místní magistrát již na počátku 19. století (v letech 1814 a 1817) tehdy pro krajské město. Avšak až 15. září 1880 byla zahájena výuka první třídy obecného nižšího gymnázia, které tehdy vyučovalo 70 žáků v budově měšťanské školy na náměstí. Následně vznikla nová jednopatrová budova v klasicistním stylu (dnešní sídlo gymnázia), která byla otevřena pro výuku. V roce 1898 se gymnázium stalo vyšším gymnáziem klasického typu a v roce 1920 se změnilo na reálné gymnázium. Nová budova byla dokončena v roce 1928 po rozšíření o jedno patro podle plánu městského stavitele Josefa Skřivánka. V 50. letech 20. století byla vytvořena jedenáctiletá střední škola, posléze tříletá střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ), od roku 1968 opět čtyřleté gymnázium a od roku 1990 je kromě čtyřletého také osmileté studium. V roce 1975 byla nově otevřena střední pedagogická škola, obor Předškolní pedagogika, vzdělávající budoucí učitelky mateřských škol. Od roku 2007 má pedagogická škola dva obory studia: Předškolní a mimoškolní pedagogika a Pedagogické lyceum. Současný oficiální název školy je Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická Čáslav (G a SOŠPg). SOŠPg je katedrovou školou Pedagogické fakulty UK. Pedagogické lyceum je určené především žákům se zájmem o humanitní obory, esteticko-výchovné předměty, tělesnou výchovu či cizí jazyky. Studium je koncipováno na čtyři roky. Absolventi oboru jsou kvalifikováni pro výkon funkce asistent pedagoga a pedagoga volného času. Přípravuje velmi dobře žáky nejen pro vysokoškolské studium pedagogického směru, ale i na jiných vysokých školách, které jsou profesně mimo rámec školství [42].

Během posledních třiceti let prošla budova školy adaptacemi a modernizacemi. V roce 1995 byla rozšířena přístavbou šaten a tří učeben s kabinetem, aby lépe vyhovovala modernímu vzdělávacímu systému a potřebám studentů z obou typů škol. Mezi novinky patří například školní multimediální aula, která vznikla v roce 2002 [42].

Střední odborná škola a střední odborné učiliště dopravní Čáslav

je příspěvková organizace, v roce s více než sedmdesátiletou tradicí výuky auto-oborů, vznikla v roce 1950. Škola má vlastní domov mládeže, který se nachází v jednom křídle budovy školy. Žáci mohou využívat také venkovní hřiště s travnatou i asfaltovou plochou.

V současné době škola připravuje pracovníky pro početnou skupinu firem zabývajících se výrobou, opravami, prodejem, servisem a diagnostikou motorových vozidel. Poskytuje komplexní péči o žáky, tj. teoretickou výuku, praktickou výuku, ubytování a stravování.

Absolventi vycházejí vybaveni v závislosti na studovaném oboru výučním listem, maturitním vysvědčením, řidičským oprávněním, průkazem svářeče.

Prioritou školy je provádět výuku na úrovni současného stavu automobilové techniky. Daří se to díky podmínkám vytvořeným pro teoretickou výuku, vybavením dílen odborného výcviku potřebným diagnostickým zařízením a vzděláváním pedagogických pracovníků. Dále rozšířili svou nabídku oborů o obor Provoz a ekonomika v dopravě a Požární ochrana.

Teoretická výuka ve škole i odborný výcvik a praktické vyučování v dílnách se uskutečňuje s využitím moderní techniky. To umožňuje přípravu žáků na úrovni současného technického rozvoje a potřeb oboru. Současným požadavkům zvoleného oboru je přizpůsobován i obsah výuky.

V odborném výcviku probíhá výuka z větší míry na tzv. „produktivní práci“, což znamená na automobilech zákazníků školního autoservisu [43].

Střední odborné učiliště Čáslav

je příspěvková organizace zřizovaná Středočeským krajem. Škola sídlí přímo v centru města, na východní straně rozlehlého náměstí Jana Žižky z Trocnova. Klasicistní budova byla postavena na počátku 19. století (1815-1817), sídlilo zde krajské a později okresní hejtmanství (1854) [50].

Město Čáslav je spádově dostupné především pro žáky z okresů Kutná Hora, Kolín a z přilehlých krajů Vysočina a Pardubického kraje. SOU je školou regionálního významu, která připravuje své žáky v potravinářských, zemědělských a technických oborech.

Tato škola má základ v Zemědělském odborném učilišti, které v roce 1961 navázalo na předchozí dlouholetou tradici Rolnické školy v Kutné Hoře (1926-1946). V roce 1962 se učiliště přestěhovalo do Čáslavi a výuku pěstitelů-chovatelů rozšířilo o učební obor Mechanizátor. V 70. letech zajišťovalo učiliště výuku i vietnamských učňů, která skončila po roce 1989. Od roku 1992 se učiliště specializuje i na výuku potravinářských oborů. K začínajícímu oboru Kuchař – číšník se v dalších letech přidaly učební obory Cukrář, Řezník – uzenář, Prodavač. V současné době se k H-oborům přidaly i E-obory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Od roku 2010 je absolventům učebních oborů nabízena možnost rozšiřovat si své vzdělání v nástavbovém studiu oboru Podnikání. Zde je možné získat maturitu ve dvouletém nástavbovém studiu. [44].

Škola je vybavena audiovizuální a výpočetní technikou. Odborný výcvik žáků všech oborů vzdělávání zabezpečuje vlastními pracovišti: školní dílny, zahrada, jídelny a školní restaurace Atrium, cvičné kuchyňky, bourárna, výrobná polotovarů i školní prodejna masa a uzenin.

Škola nabízí služby veřejnosti. V rámci praktického vyučování žáků potravinářských oborů zajišťuje svatby, rauty, rodinné oslavy, slavnostní obědy. Poskytuje stravovací služby veřejnosti (jídelna, restaurace Atrium). Přípravu pokrmů a obsluhu zajišťují žáci oboru Kuchař-číšník pod vedením učitelů odborného výcviku.

Střední zemědělská škola v Čáslavi

je další vzdělávací institucí Středočeského kraje. Škola vznikla v roce 1920 (vyučovat se začalo 20. září 1920 s jedenatřiceti žáky zapsanými do prvního ročníku v budově čáslavské radnice). V současné době škola sídlí v krásné budově postavené v polovině 20. let 20. století podle návrhu významného architekta Bohumíra Kozáka ve stylu funkcionalistického purismu. V polovině 50. let 20. stol. byl potom přistaven internát. Součástí areálu školy je rozlehlý park s velkým množstvím vegetace. Škola disponuje moderně vybavenými pracovny a dílnami a spolupracuje se špičkovými zemědělskými provozy. V posledních několika letech prošla rozsáhlou rekonstrukcí a modernizací a neustále se pracuje i na zdokonalování studijních oborů tak, aby absolventi co nejlépe vyhovovali současným požadavkům moderního zemědělství a byli komplexně připraveni na budoucí profesní život.

Škola nabízí vzdělání ve třech maturitních oborech, a to Agropodnikání, se zaměřením na chovatelství nebo zemědělský provoz, Veterinářství, Ekonomika a podnikání a jednom učebním oboru, a to Zemědělec-farmář.

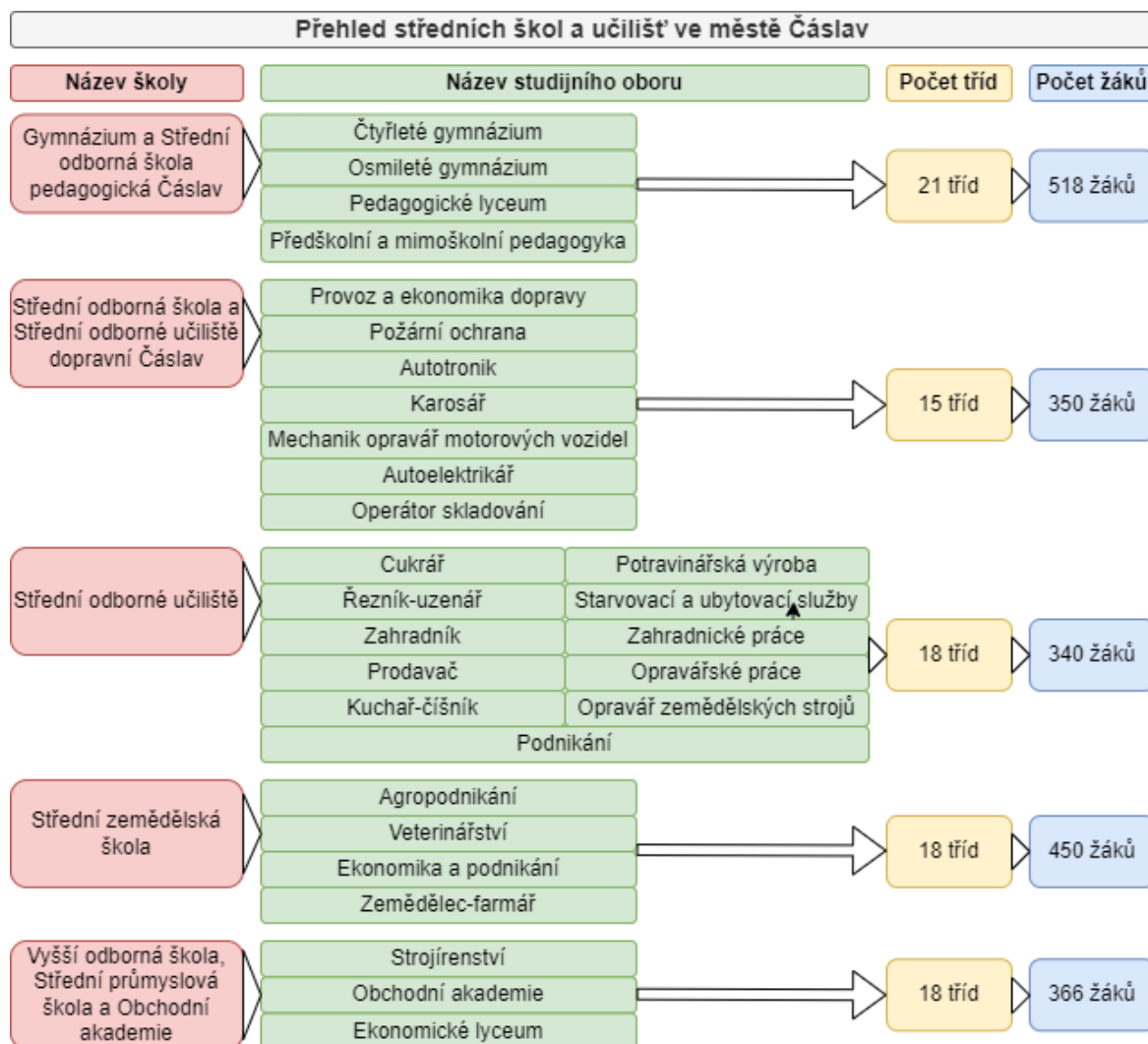
Obor Chovatelství vznikl před několika lety v reakci na poptávku veřejnosti po zaměření na chov drobných a zájmových zvířat. Výuka chovu tradičních druhů hospodářských zvířat je tak rozšířena i o kynologii. Pro absolvování výuky škola zřídila i psinec. Součástí školního parku je i malé cvičiště s různými překážkami pro všestranný rozvoj a výcvik psů. Studenti mají možnost absolvovat se svými psy canisterapeutické aktivity v domovech pro seniory a dlouhodobě nemocné. Pod vedením partnerské organizace Pes Partner n. s. se mohou účastnit canisterapeutických zkoušek psů. V loňském roce byl tým zabývající se canisterapeutií oceněn na celorepublikové soutěži. Veterinářství je obor, který zajímá všechny nadšence, kteří chtějí pečovat o pohodu a zdraví zvířat. Pro praktickou výuku byla

v předešlých letech zrekonstruována pitevna a vybudována pedagogicko-doktorská ordinace přímo v budově zemědělské školy.

Pro technicky zaměřené zájemce je tu studijní obor Agropodnikání – zemědělský provoz a tříletý učňovský obor Zemědělec – farmář. Žáci mají k dispozici nově vybavené dílny a nový traktor do autoškoly. Škola pořizuje moderní technologie a postupně je začleňuje do výuky odborných předmětů a informačních technologií.

Pro lidi s láskou k podnikání v zemědělství se nabízí maturitní obor Ekonomika a podnikání. Součástí výuky jsou i různé semináře s odborníky z praxe, ale i exkurze a praxe na farmách a návštěvy tradičních výstav v Brně, Lysé nad Labem i v Českých Budějovicích. Ze zájmových činností je možnost navštěvovat jezdecký nebo včelařský kroužek. Plánovanou rekonstrukcí a revitalizací blízkého školního statku škola bude moci nabídnout ještě kvalitnější podmínky pro vzdělávání mladých odborníků v zemědělství[45].

Obrázek 5 Přehledný popis středních škol v obci Čáslav

Zdroje: Vlastní syntéza [51]

Na přiloženém obrázku vidíme stručně a přehledně znázorněné všechny čtyři školy, na kterých bylo prováděno dotazování u všech přítomných žáků v daném školním roce 2023/2024 včetně přehledu studijních oborů, počtu tříd a počtu žáků.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Výsledky šetření

Dotazníkové šetření se uskutečnilo ve čtyřech středních školách v Kutnohorském okrese, konkrétně v obci Čáslav. Celkem se výzkumu zúčastnilo 641 žáků. Dotazníky byly vyplňovány během vyučovacích hodin s podporou pedagogů informačních technologií. Šetření proběhlo v období od 24. září 2023 do 30. října 2023.

Před oficiálním rozesláním dotazníku na požadovaná místa byl realizován předběžný průzkum. Jeho cílem bylo ověřit, zda lze očekávat zpětnou vazbu a zda jsou odpovědi relevantní pro potřeby výzkumu. Následně byl dotazník vytvořen a upraven, a poté distribuován prostřednictvím e-mailových adres příslušných pedagogických pracovníků škol. Před zveřejněním dotazníku byli ředitelé dotčených institucí kontaktováni prostřednictvím soukromých zpráv s žádostí o spolupráci. Je důležité zdůraznit, že všechny soukromé zprávy s žádostmi o spolupráci byly přijaty kladně a vstřícně. Vzhledem k tomu, že se podařilo získat odpovědi od všech oslovených škol, lze proces shromažďování dat považovat za úspěšný a vzorek respondentů za úplný. Dotazník byl k dispozici na vyplnění více než měsíc s pevně stanoveným termínem ukončení sběru dat na 30. října 2023. Během tohoto období bylo získáno 641 odpovědí, které byly následně podrobeny analýze.

5.1.1 Výzkumné otázky

Před vytvořením vlastního dotazníku byly formulovány tři výzkumné otázky společně s hypotézami, čímž byl vytvořen ucelený pohled na problematiku středoškolského vzdělávání ve vesnicích a městech. Tyto otázky měly za cíl zjistit, zda a do jaké míry velikost sídla žáka ovlivňuje výběr sekundárního školského zařízení.

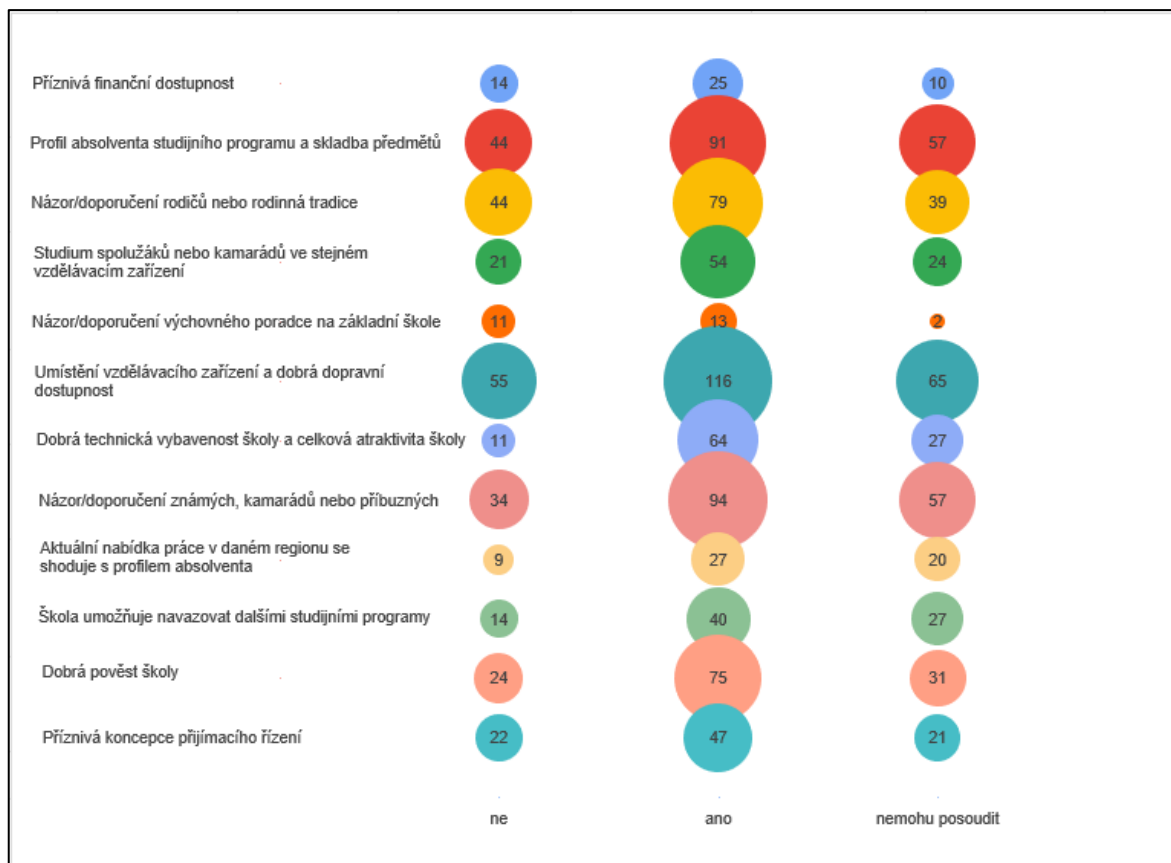
1. VO1: Jaká je informovanost o studijních programech z pohledu uchazečů?

K otázce se vyjádřilo 641 respondentů, z nichž 282 uvedlo, že disponovali dostatečným množstvím informací o studijním programu a odpověděli "Ano". Naopak 212 dotazovaných žáků odpovědělo "Ne" a u zbývajících 147 respondentů nebylo možné posoudit, zda měli dostatek informací pro vytvoření názoru o studijním programu.

Analýza byla dále prohloubena spojením s otázkou z dotazníku "Jaké motivy byly rozhodující při výběru Vaší školy?". Tato kombinace poskytla základ pro vytvoření zajímavého grafu, ve kterém jsou zdroje informací znázorněny formou bublin různých

velikostí. Tyto bubliny reprezentují empirické hodnoty pro každou odpověď a jsou rozděleny do skupin dle kategorií odpovědí. Větší bubliny symbolizují větší počet respondentů, kteří označili daný zdroj informací jako významný.

Graf 2 Naměřené hodnoty informovanost žáků o škole

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

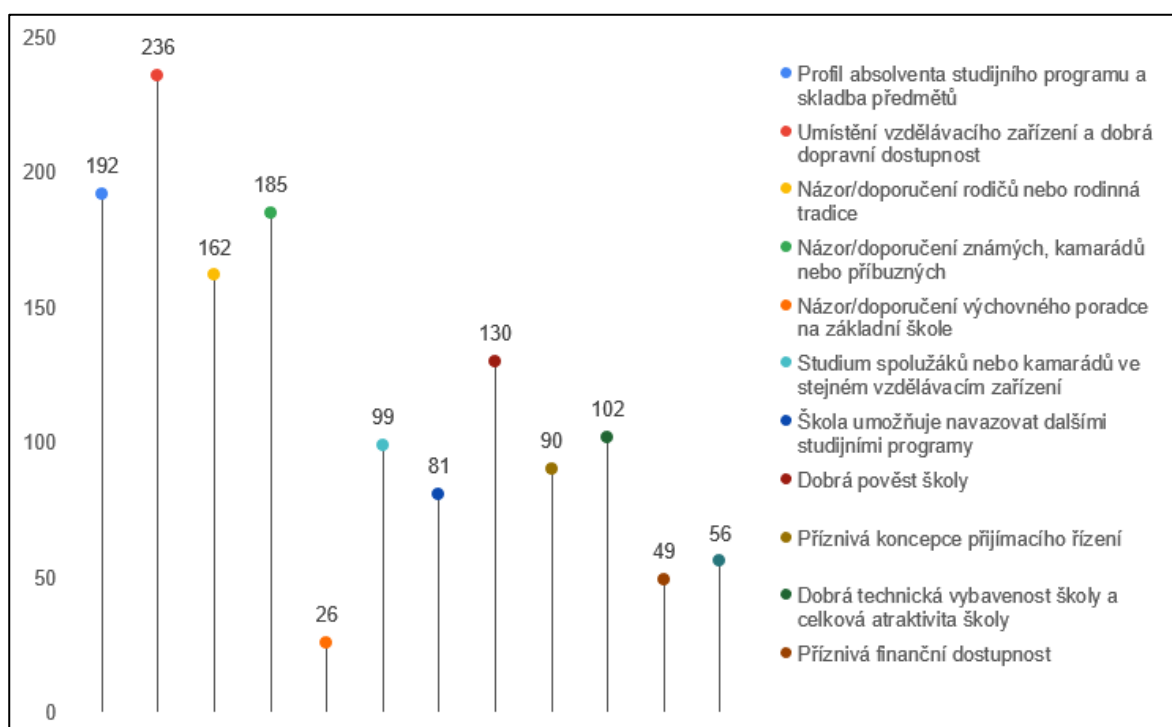
V grafu jsou zobrazeny odpovědi na otázku, zda žáci v době výběru střední školy měli dostatek informací, které by jim umožnily vytvořit si názor nebo hlubší představu o daném studijním programu. Toto téma je podrobněji rozvedeno v kapitole 6.2, věnované hypotézám u páté hypotézy. Je zvláště pozoruhodné, že mezi žáky převažuje odpověď „ano“. To znamená, že většina žáků považuje informace, které měli v době výběru školy, za dostatečné pro rozhodnutí o svém sekundárním vzdělání.

2. VO2: Jaké je rozložení motivů při výběru střední školy mezi uchazeči?

Pomocí otázky v dotazníku "Jaké motivy byly rozhodující při výběru Vaší školy?" bylo možné identifikovat hlavní motivy dotazovaných. Tato otázka umožňovala žákům označit

více odpovědí, které považovali za důležité. Z celkového počtu 641 dotázaných žáků nejvíce z nich, konkrétně 283, uvedlo, že jedním z nejdůležitějších motivů bylo umístění a dopravní dostupnost školy. Dalším často zmiňovaným motivem byl profil absolventa, který uvedlo 195 respondentů. Na třetím místě důležitosti se umístil názor známých, kamarádů nebo příbuzných, který získal 187 bodů. Poslední z nejvýznamnějších motivů, označený 163 respondenty, byl názor rodičů nebo rodinná tradice.

Graf 3 Naměřené hodnoty motivů při výběru škol

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

Graf poskytuje vizuální reprezentaci naměřených hodnot pro každý faktor. Výška bodů na vertikální ose grafu zobrazuje celkový počet bodů přidělených každému faktoru. Faktor "Umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost" zaznamenal nejvyšší součet bodů, což naznačuje jeho vysokou důležitost při výběru školy. Na druhé straně "Názor/doporučení výchovného poradce na základní škole" vykázal jeden z nejnižších součtů bodů, což ukazuje, že tento faktor je žáky považován za méně relevantní.

Tyto zjištěné hodnoty jsou dále analyzovány v rámci první hypotézy v kapitole 6.2 Hypotézy.

3. VO3: Jaká je ochota absolventů cestovat za budoucím povoláním?

Tato otázka byla spojena s další položenou otázkou "Jak jsi ochotný/á cestovat za budoucím povoláním?". Na tuto otázku odpovědělo všech 641 respondentů, z nichž 379, téměř 60 % žáků, vyjádřilo ochotu cestovat za zaměstnáním v rozmezí 30 až 60 minut. Dalších 161 respondentů bylo ochotných cestovat za zaměstnáním maximálně půl hodiny od svého bydliště. Zbýlých 101 respondentů uvedlo, že pro ně cestování za zaměstnáním delší než jedna hodina, nepředstavuje překážku.

5.1.2 Hypotézy

V rámci položených otázek v dotazníku je snaha o potvrzení, anebo vyvrácení šesti předem stanovených hypotéz na jejichž základě byl sestaven dotazník pro žáky.

1. H0: Mezi jednotlivými motivy při výběru studijního programu neexistují významné rozdíly.

Pro statistický výpočet z dat k první hypotéze byla použita statistická metoda testu ANOVA. Při statistickém vyhodnocování pomocí analýzy rozptylu musí výběrové soubory splnit tři základní předpoklady [1]:

- výběry jsou nezávislé,
- výběr pochází z normálního rozdělení,
- výběry se shodují v rozptylech.

Analýza rozptylu byla provedena pro posouzení, zda existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami faktorů. P-hodnota, která je mnohem nižší než standardní úroveň významnosti α , ukazuje na statisticky významné rozdíly mezi skupinami faktorů, tento model je možné použít ke zveřejnění. Byla tedy vyvrácena nulová hypotéza a přijata hypotéza alternativní, tedy *mezi jednotlivými motivy při výběru studijního programu existují významné rozdíly*.

Ve sloupci „průměr“ je znázorněno, kolik respondentů odpovědělo, že je motivuje daný faktor, zatímco „rozptyl“ udává variabilitu v odpovědích.

Tabulka 6 Statistická metodika první hypotézy

Výběr	Počet	Součet	Průměr	Rozptyl
Profil absolventa studijního programu a skladba předmětů	637	192	0,30141	0,21089
Umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost	637	236	0,37049	0,23359
Názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice	637	162	0,25432	0,18994
Názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných	637	185	0,29042	0,2064
Názor/doporučení výchovného poradce na základní škole	637	26	0,04082	0,03921
Studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení	637	99	0,15542	0,13147
Škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy	637	81	0,12716	0,11116
Dobrá pověst školy	637	130	0,20408	0,16269
Příznivá koncepce přijímacího řízení	637	90	0,14129	0,12152
Dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy	637	102	0,16013	0,1347
Příznivá finanční dostupnost	637	49	0,07692	0,07112
Aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa	637	56	0,08791	0,08031

Zdroj variability	SS	Rozdíl	MS	F	Hodnota P	F krit
Mezi výběry	91,8536	12	7,65447	58,7762	3,264E-137	1,75334
Všechny výběry	1076,75	8268	0,13023			
Celkem	1168,6	8280				

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

2. H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší mezi muži a ženami.

U této stanovené hypotézy byla použita statistická metoda Chí-kvadrát test, což je statistická metoda používaná k testování hypotéz o frekvenci nebo proporcích v kategoriálních datech. P-hodnota v této hypotéze vyšla menší než α . Tato hodnota nám zjišťuje, zda jsou statistické rozdíly významné. Proto byla přijata alternativní hypotéza, jejíž formulace je, že *rozložení motivů při výběru studijního programu se liší mezi muži a ženami*.

Při výběru studijního programu se liší výběr v závislosti na pohlaví žáka. Výsledky vyhodnocení je přehledně znázorněno v následující tabulce.

Tabulka 7 Statistická metodika druhé hypotézy

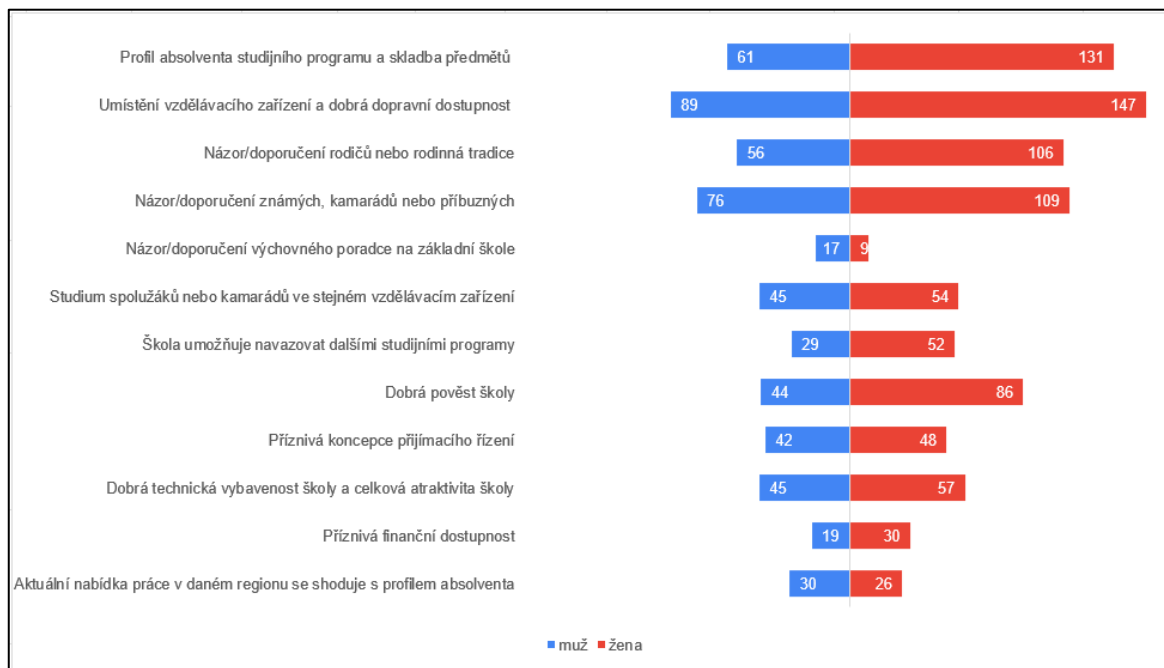
Popisky řádků	Profil absolventa studijního programu a skladba předmětů	Umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost	Názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice	Názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných	Názor/doporučení výchovného poradce na základní škole	Studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení	Škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy	Dobrá pověst školy	Příznivá koncepce přijímacího řízení	Dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy	Příznivá finanční dostupnost	Aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa	Σ
Empirické hodnoty (naměřené)													
muž	61	89	56	76	17	45	29	44	42	45	19	30	553
žena	131	147	106	109	9	54	52	86	48	57	30	26	855
Σ	192	236	162	185	26	99	81	130	90	102	49	56	1408
Očekávané hodnoty													
muž	75	93	64	73	10	39	32	51	35	40	19	22	
žena	117	143	98	112	16	60	49	79	55	62	30	34	
P hodnota- 0,0078694													

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

V přiloženém grafu stojí za povšimnutí zejména hodnoty u otázek „Názor/doporučení rodičů, nebo rodinná tradice“ a otázka „Příznivá finanční dostupnost“, neboť pouze u těchto dvou otázek odpovídali více respondenti mužského pohlaví. U ostatních otázek v dotazníku

převažují odpovědi respondentek. Jestliže bychom se však zaměřili na nejdůležitější faktor této otázky, kterému žáci přisuzují nejvýznamnější roli, je to bez pochyby odpověď na „Umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost“.

Graf 4 Naměřené hodnoty druhé hypotézy

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

3. H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle místa bydliště.

I u této hypotézy byl využit výpočet pomocí Chí-kvadrát testu, přičemž byla zjištěna P- hodnota vyšší než standardní hranice statistické významnosti, $\alpha = 0,05$. V důsledku vyšší hodnoty nebyla nulová hypotéza zamítnuta. Nebyl prokázán statisticky významný rozdíl mezi očekávanými a pozorovanými hodnotami v celé sadě dat, což naznačuje, že **velikost sídla nemá vliv na výběr studijního programu**.

Tabulka 8 Statistická metodika třetí hypotézy

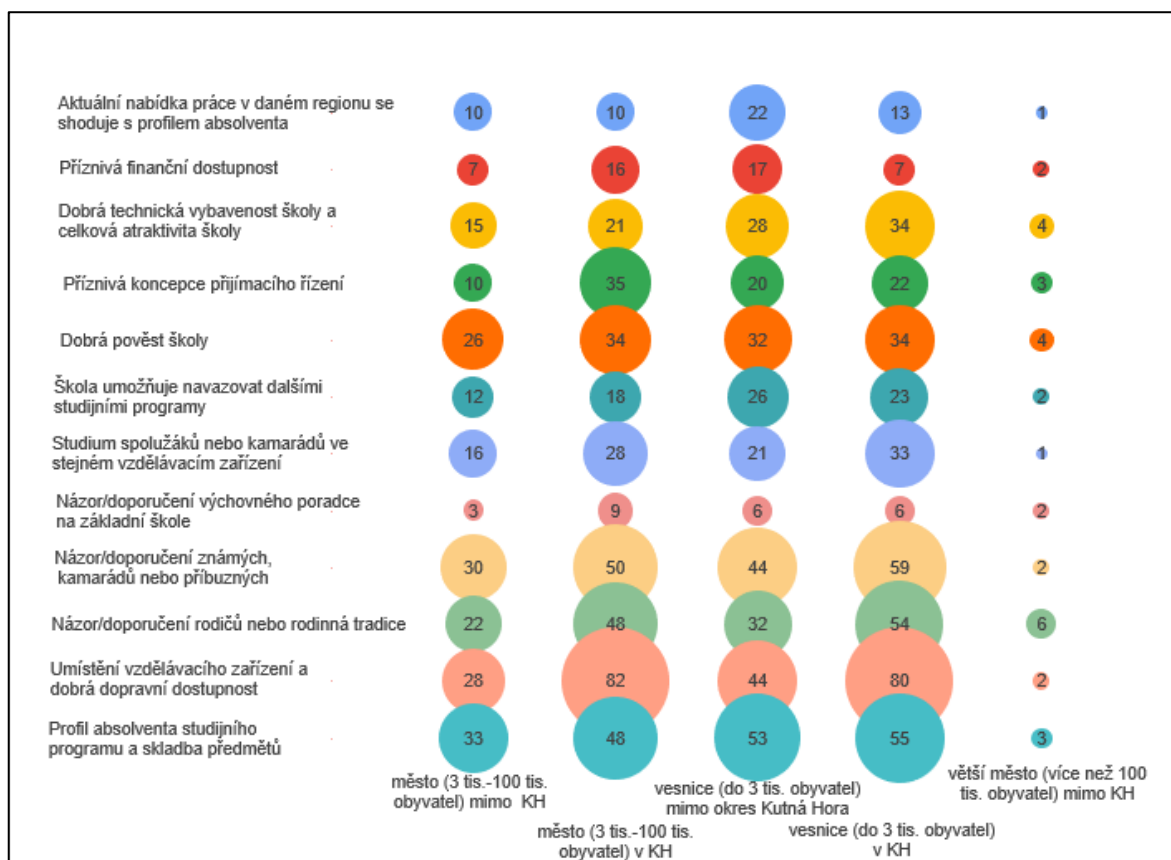
Popisky řádků	Aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa	Příznivá finanční dostupnost	Dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy	Příznivá koncepce přijímacího řízení	Dobrá pověst školy	Škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy	Studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení	Názor/doporučení výchovně o poradce na základní škole	Názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných	Názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice	Umístění vzdělávacích o zařízení a dobrá dopravní dostupnost	Profil absolventa studijního programu a skladba předmětů	Σ
Empirické hodnoty (naměřené)													
město (3 -100 tis. ob.) mimo KH	10	7	15	10	26	12	16	3	30	22	28	33	212
město (3 -100 tis. ob.) v KH	10	16	21	35	34	18	28	9	50	48	82	48	399
vesnice (do 3 tis. ob.) mimo KH	22	17	28	20	32	26	21	6	44	32	44	53	345
vesnice (do 3 tis. ob.) v KH	13	7	34	22	34	23	33	6	59	54	80	55	420
větší město (více než 100 tis. ob.) r	1	2	4	3	4	2	1	2	2	6	2	3	32
Σ	56	49	102	90	130	81	99	26	185	162	236	192	1408
Očekávané hodnoty													
město (3 -100 tis. ob.) mimo KH	8,4	7,4	15,4	13,6	19,6	12,2	14,9	3,9	27,9	24,4	35,5	28,9	
město (3 -100 tis. ob.) v KH	15,9	13,9	28,9	25,5	36,8	23,0	28,1	7,4	52,4	45,9	66,9	54,4	
vesnice (do 3 tis. ob.) mimo KH	13,7	12,0	25,0	22,1	31,9	19,8	24,3	6,4	45,3	39,7	57,8	47,0	
vesnice (do 3 tis. ob.) v KH	16,7	14,6	30,4	26,8	38,8	24,2	29,5	7,8	55,2	48,3	70,4	57,3	
větší město (více než 100 tis. ob.) r	1,3	1,1	2,3	2,0	3,0	1,8	2,3	0,6	4,2	3,7	5,4	4,4	
P hodnota-0,0777196186576072													

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

Z grafu vyplývajícího z druhé hypotézy je patrné, že shoda mezi aktuální nabídkou práce v daném regionu a profilem absolventa je vnímána jako důležitější faktor v menších městech a vesnicích. To lze interpretovat tak, že studenti z těchto oblastí přihlížejí k dostupnosti práce ve svém regionu při výběru školy. Také bylo zjištěno, že větší váhu mají názory a doporučení rodičů nebo rodinná tradice právě v menších městech a vesnicích, což naznačuje, že v těchto lokalitách mají rodinné tradice a postoje rodičů větší vliv na rozhodování o výběru školy.

Zajímavé by byly výsledky získané při výzkum zaměřeného na vliv rodinné historie a tradic na kariérní rozhodování žáků v různých sociálně-ekonomických a geografických kontextech.

Graf 5 Naměřené hodnoty třetí hypotézy

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

4. H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle typu školy poskytující sekundární vzdělávání.

Z následující tabulky, která byla vytvořena pomocí Chí-kvadrát testu podobně jako předešlá hypotéza, vyplývá, že nulová hypotéza byla zamítnuta. To bylo zjištěno na základě porovnání P-hodnoty s předem stanovenou hodnotou α , kde P-hodnota byla nižší. Tato nižší hodnota potvrzuje statistickou významnost. Ukázalo se, že *rozložení motivů při výběru studijního programu se liší v závislosti na typu školy.*

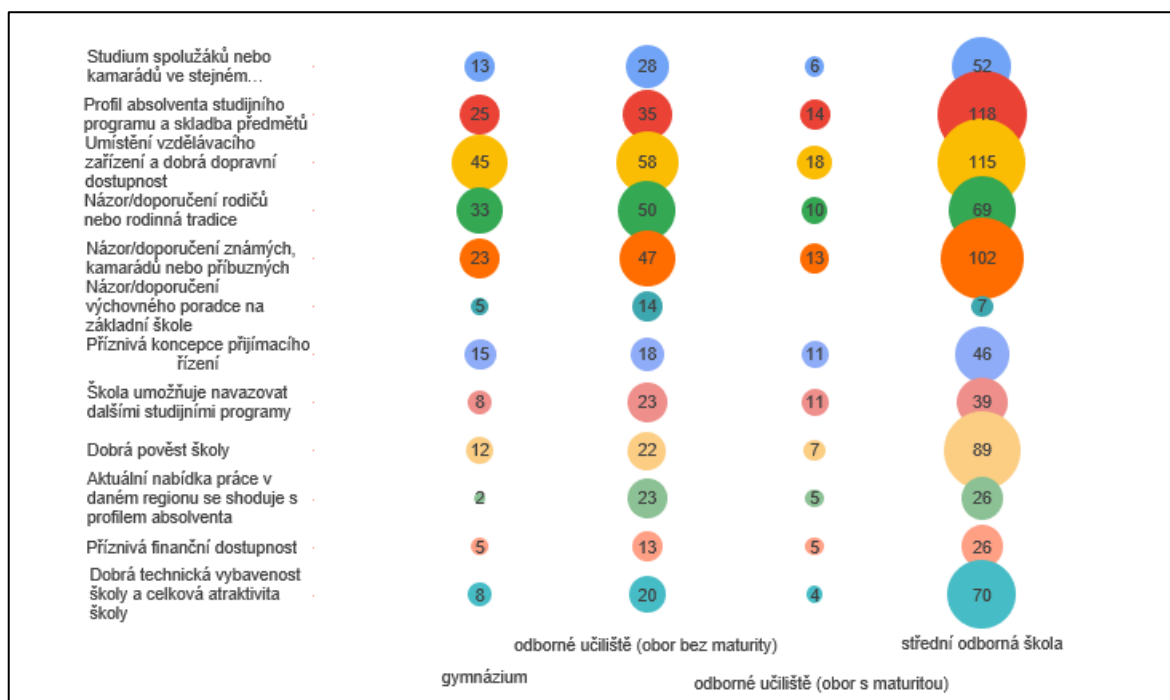
Tabulka 9 Statistická metodika čtvrté hypotézy

Popisky řádků	Studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení	Profil absolventa a studijního programu a skladba předmětů	Umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost	Názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice	Názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných	Názor/doporučení výchovného poradce na základní škole	Příznivá koncepce přijímání o řízení	Škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy	Dobrá pověst školy	Aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa	Příznivá finanční dostupnost	Dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy	Σ
Empirické hodnoty (naměřené)													
Gymnázium	13	25	45	33	23	5	15	8	12	2	5	8	194
SOU (bez maturity)	28	35	58	50	47	14	18	23	22	23	13	20	351
SOU (s maturitou)	6	14	18	10	13	0	11	11	7	5	5	4	104
Střední odborná škola	52	118	115	69	102	7	46	39	89	26	26	70	759
Σ	99	192	236	162	185	26	90	81	130	56	49	102	1408
Očekávané hodnoty													
Gymnázium	13,6	26,5	32,5	22,3	25,5	3,6	12,4	11,2	17,9	7,7	6,8	14,1	
SOU (bez maturity)	24,7	47,9	58,8	40,4	46,1	6,5	22,4	20,2	32,4	14,0	12,2	25,4	
SOU (s maturitou)	7,3	14,2	17,4	12,0	13,7	1,9	6,6	6,0	9,6	4,1	3,6	7,5	
Střední odborná škola	53,4	103,5	127,2	87,3	99,7	14,0	48,5	43,7	70,1	30,2	26,4	55,0	
P hodnota- 4.94550232636934E-06													

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

V síťovém diagramu jsou faktory rozmístěny podle typu vzdělávacích institucí, což ilustruje, jaké aspekty jsou pro každý typ školy považovány za důležité. U všech zkoumaných škol bylo zjištěno, že profil absolventa a skladba předmětů, stejně jako umístění školy s ohledem na dopravní dostupnost, patří mezi nejdůležitější atributy pro žáky. Odlišnosti v motivaci jsou ovlivněny očekáváními a cíli spojenými s každým typem školy. Například, studenti, kteří si vybírají gymnázium, mohou přikládat větší význam akademické přípravě a možnostem dalšího studia na vysoké škole, zatímco praktická příprava a přímá cesta do zaměstnání mohou být považovány za důležitější pro studenty odborných učilišť. Tyto rozdíly v motivacích mohou vést k různému vnímání důležitosti faktorů, jako jsou pověst školy, míra zaměstnanosti absolventů, dostupnost programů a kvalita výuky.

Graf 6 Naměřené hodnoty druhé hypotézy

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

5. H0: Rozložení motivů při výběru studijního programu se neliší podle informovanosti.

Na základě vyhodnocení dat pomocí Chí-kvadrát testu, kde výsledná P-hodnota byla podobně jako u předchozí hypotézy vyšší než standardní hranice statistické významnosti, bylo zřejmé, že nulová hypotéza byla potvrzena. **Rozložení motivů při výběru studijního programu se podle stupně informovanosti neliší.** Tato analýza byla realizována s cílem poskytnout přehled o tom, jaké faktory jsou považovány za důležité při rozhodování o výběru vzdělávacího programu. Interpretace výsledků naznačila, že odrážejí rozdíly v percepci důležitosti jednotlivých faktorů v závislosti na osobním hodnocení respondentů.

Tabulka 10 Statistická metodika páté hypotézy

Popisky řádků	Příznivá finanční dostupnost	Profil absolvent a studijního programu a skladba předmětů	Názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice	Studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení	Názor/doporučení výchovného poradce na základní škole	Umístění vzdělávacích o zařízení a dobrá dopravní dostupnost	Dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy	Názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných	Aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa	Škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy	Dobrá pověst školy	Příznivá koncepce přijímání o řízení	Σ
Empirické hodnoty (naměřené)													
ne	14	44	44	21	11	55	11	34	9	14	24	22	303
ano	25	91	79	54	13	116	64	94	27	40	75	47	725
nemohu posoudit	10	57	39	24	2	65	27	57	20	27	31	21	380
Σ	49	192	162	99	26	236	102	185	56	81	130	90	1408
Očekávané hodnoty													
ne	10,5	41,3	34,9	21,3	5,6	50,8	22,0	39,8	12,1	17,4	28,0	19,4	
ano	25,2	98,9	83,4	51,0	13,4	121,5	52,5	95,3	28,8	41,7	66,9	46,3	
nemohu posoudit	13,2	51,8	43,7	26,7	7,0	63,7	27,5	49,9	15,1	21,9	35,1	24,3	
p hodnota- 0.0567456439727886													

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

6. H0: Vnímaná informovanost se neliší v závislosti na typu informačního zdroje.

Pro statistický výpočet byl využit Chí-kvadrát test. V tabulce jsou zaznamenány empirické hodnoty, které ukazují, z jakých zdrojů respondenti čerpají informace při rozhodování o výběru školy. Součty těchto hodnot v jednotlivých kategoriích jsou uvedeny v posledním sloupci tabulky, což nabízí přehled o důležitosti každého informačního zdroje. Očekávané hodnoty jsou prezentovány v další části tabulky, kde jsou porovnány s empirickými hodnotami, aby bylo možné určit přítomnost statisticky významných rozdílů.

P-hodnota je využita k posouzení, zda jsou rozdíly mezi empirickými a očekávanými hodnotami statisticky významné. V tomto případě rozdíly nebyly považovány za statisticky významné, což bylo indikováno hodnotou vyšší než standardní hranice statistické významnosti. Na základě této analýzy bylo potvrzeno, že *vnímaná informovanost se neliší v závislosti na typu informačního zdroje*.

Tabulka 11 Statistická metodika šesté hypotézy

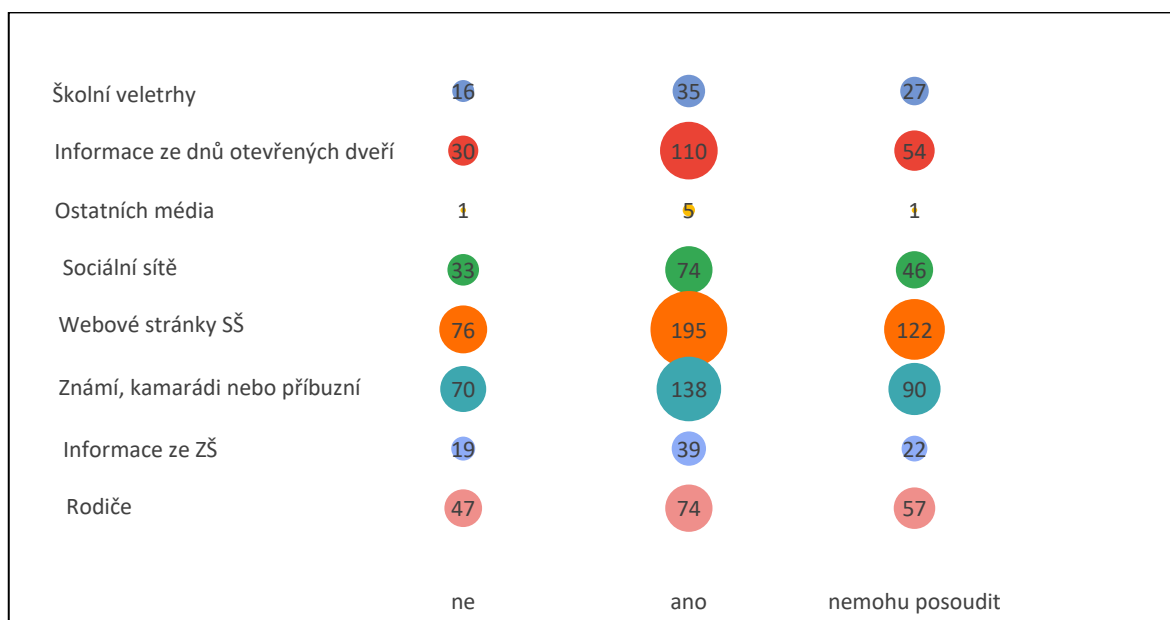
Popisky řádků	Ze školních veletrhů	Na základě informací ze dnů otevřených dveří dané školy	Z ostatních médií	Ze sociálních sítí	Z webových stránek SŠ	Od známých, kamarádů nebo příbuzných	Informace ze ZŠ	Od rodičů	Σ
Empirické hodnoty (naměřené)									
ne	16	30	1	33	76	70	19	47	292
ano	35	110	5	74	195	138	39	74	670
nemohu posoudit	27	54	1	46	122	90	22	57	419
Σ	78	194	7	153	393	298	80	178	1381
Očekávané hodnoty									
ne	16,5	41,0	1,5	32,4	83,1	63,0	16,9	37,6	
ano	37,8	94,1	3,4	74,2	190,7	144,6	38,8	86,4	
nemohu posoudit	23,7	58,9	2,1	46,4	119,2	90,4	24,3	54,0	
p hodnota- 0.38890774604929									

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

Nejvyšší hodnoty v grafu, reprezentující největší empirické hodnoty, ukazují, že informace z webových stránek škol a doporučení od známých, kamarádů nebo příbuzných jsou považovány za velmi důležité. To naznačuje, že respondenti výrazně spoléhají na online informace a také na informace získané z druhé ruky od osob, které znají.

Celkově graf ukazuje, že při vyhledávání informací o školách a vzdělávacích programech lidé mají tendenci více důvěřovat internetovým zdrojům a osobním doporučením než veřejným prezentacím nebo tradičním médiím. Kategorie "nemohu posoudit" rovněž odhaluje určitou míru nejistoty mezi dotazovanými nebo nedostatek znalostí o některých informačních zdrojích.

Graf 7 Naměřené hodnoty šesté hypotézy

Zdroj: Vlastní syntéza z obdržených dat dotazníkového šetření.

Pomocí statistických metod byly vyhodnoceny všechny předem stanovené hypotézy spojené s dotazníkovým šetřením. Tři nulové hypotézy byly zamítnuty, což znamená, že byly identifikovány jako statisticky významné a pravděpodobně mají významný vliv na rozhodování respondentů při výběru školy nebo studijního programu. To může poskytnout cenné informace pro vzdělávací instituce ohledně toho, na které aspekty by se měly zaměřit při marketingu a návrhu svých programů. Naopak další tři hypotézy nebyly zamítnuty, což naznačuje, že tyto faktory nemají významný vliv na rozhodování respondentů, nebo že jejich vliv není konzistentní napříč vzorkem. Tato zjištění mohou být užitečná pro přehodnocení,

kteře informace jsou propagovány a jak jsou vzdělávací služby prezentovány potenciálním studentům.

Potvrzené hypotézy mohou sloužit jako základ pro tvorbu školní politiky, návrh kurikul, učebních plánů a optimalizaci rozvrhových konceptů. Zamítnuté hypotézy na druhou stranu mohou poukazovat na oblasti, které by mohly vyžadovat menší pozornost nebo alternativní přístupy.

5.2 Diskuse

V rámci této diplomové práce byla podrobně zkoumána motivace studentů při volbě střední školy a byly analyzovány faktory, které tyto motivy formují. Specifický zájem byl zaměřen na region Středočeského kraje, především na město Čáslav. Podle celostátních statistik zůstává počet středních škol a tříd relativně stabilní, avšak počet studentů se během času značně mění [10]. Tento trend je primárně ovlivněn demografickými proměnami, které jako odpověď na změny vedou ke zvětšování počtu studentů v jednotlivých třídách. V posledních dvou letech byla intenzivně diskutovaná novela, která omezuje možnost podání pouze dvou přihlášek na střední školy. Rok 2022/2023 byl charakteristický nezvykle vysokým počtem uchazečů, což vystavilo školy situaci, kdy nemohly vždy adekvátně odpovědět na zvýšenou poptávku po studijních místech, tato situace se pro školní rok 2024/2025 opět mění [52]. To vedlo k vytváření tříd, které dosahují nebo dokonce překračují své kapacitní limity a v extrémních případech i k situacím, kdy někteří studenti nebyli přijati. Při hodnocení těchto trendů je klíčové zmínit tento aspekt, protože představuje potenciální anomálii, která může významně zkreslit nebo ovlivnit výsledky naší analýzy. Tato specifika nás nutí přistupovat k interpretaci zjištěných dat s opatrností a zohlednit možnost, že současné podmínky mohly ovlivnit rozhodovací proces studentů netypickým způsobem.

Výzkum ukázal, že většina žáků považuje informace pro výběr školy za dostatečné, ať již k nim přišli z jakýchkoliv zdrojů. Rozložení motivů při výběru studijního programu se liší podle genderu a typu školy, ale ne významně podle místa bydliště, nebo informovanosti. Školy vedou informační kampaně spíše nárazově a zesilují je přibližně 2–3 měsíce před termínem podávání přihlášek. Mezi typické komunikační strategie patří pořádání dne otevřených dveří, aktivity na sociálních sítích nebo účast na studentských veletrzích.

V porovnání se zahraniční odbornou literaturou a výzkumy se problematikou výběru středních škol v ČR zabývá v posledních letech poměrně malé množství publikací. Když se porovnají výsledky tohoto výzkumu s výzkumy dalších odborníků, je patrné, že se výsledky

shodují například v názoru žáků, že rodiče mají klíčový vliv na výběr školy. Nicméně tento výzkum ukazuje, že hlavním rozhodným faktorem pro studenty je umístění školy a dopravní dostupnost, což může být dáno skutečností, že analyzovanou lokalitou bylo menší město s limitovanou infrastrukturou a cestovními možnostmi (např. na rozdíl od velkých měst nebo metropole). Dalším důležitým faktorem, který byl uváděn byl profil absolventa a skladba předmětů, což je přikládáno návazností na uplatnitelnost na trhu práce v dané lokalitě.

Třetí výzkumná otázka se zaměřila na zkoumání ochoty studentů cestovat za zaměstnáním po dokončení studia. Zjištění ukázala, že většina studentů není ochotna cestovat za prací déle než 60 minut. Tento výsledek podporuje předpoklad, že studenti při výběru školy zohledňují možnosti zaměstnání v regionu.

Tento závěr koreluje s první hypotézou, která odhalila významné rozdíly mezi motivacemi při výběru studijního oboru. Srovnání s odbornou literaturou potvrzuje existenci těchto rozdílů v motivacích, přičemž priority se v některých aspektech liší. Například, v souladu se studií provedenou v Denveru [25], i tento výzkum identifikoval významnou roli doporučení od rodiny a přátel, stejně jako význam sociálních sítí a webových stránek školy. Nicméně význam těchto motivů se liší v jejich důležitosti. Bylo také zjištěno, že většina respondentů považuje za prioritní možnost dělení studentů podle schopností v konkrétních předmětech a znalosti učebních osnov při výběru školy, jakož i zapojení rodičů do školních aktivit.

Další výzkumy ukázaly, že hlavním motivem je získání kvalitního vzdělání, které podporuje intelektuální, akademický a osobní rozvoj studentů, jakož i sociální rovnost a integraci [28].

Specifikace otázek, zkoumaný region a charakteristiky vzorku dotazovaných, včetně pohlaví, mají klíčový význam pro interpretaci výsledků dalších výzkumů. Toto bylo potvrzeno hypotézou, která zkoumala genderové vnímání motivací při výběru školy.

Ve vztahu k velikosti sídla bylo ve výzkumu dokázáno, že při výběru studijního programu nemá velikost sídla přímý vliv. Avšak toto zjištění může být ovlivněno specifikou výzkumné lokality a formulací otázek. Bylo nicméně zjištěno, že žáci z vesnic a menších měst při výběru školy zvažují místní pracovní příležitosti. V těchto oblastech je rovněž větší důraz kladen na názory a doporučení od rodičů nebo na dodržování rodinných tradic. To naznačuje, že v menších komunitách mají rodinné hodnoty a názory rodičů větší dopad na rozhodování o vzdělání než v jiných oblastech. Studie provedená v ČR [32] potvrzuje, že velikost sídla, rodinné tradice nebo povolání rodičů jsou významnými motivy ovlivňujícími

výběr školy či studijního programu. Výzkum dále odhalil tendenci dětí volit si povolání podobné povolání svých rodičů, přičemž nejvíce shod bylo zaznamenáno v technických oborech, vzdělávání, výzkumu, službách a obchodu.

Další hypotéza potvrdila, že jedním z nejdůležitějších faktorů při výběru školy je profil absolventa a nabízené předměty. Odlišnost motivů se liší v závislosti na zaměření školy a očekávané budoucí kariéře žáka. Tento náleží je v souladu se zahraničním výzkumem, který ukázal, že rodiče hodnotí školy na základě aktivit školy a profilů absolventů. Pokud profil školy či oboru nesplňuje jejich očekávání, jsou ochotni se přestěhovat do oblasti, kde se daná škola nachází, nebo vybrat jinou školu, která nabízí například výuku méně běžného jazyka, což zvyšuje její atraktivitu [27]. V České republice tento fenomén není tak rozšířený jako v zahraničí, ale je patrný ve velkých městech, především v Praze, kde je stěhování za studiem častější mezi mladšími generacemi a obvykle má dočasný charakter [53].

Poslední hypotéza se zaměřila na informovanost a prokázala, že vnímaná informovanost nezávisí na typu zdroje informací. Výsledky ukazují, že uchazeči přikládají velký význam informacím získaným nejen od rodiny a přátel, ale i z online zdrojů, což odráží současný vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií. Současně významná část žáků vyhledává informace přímo ve školách společně s rodiči, což je běžně využíváno během dnů otevřených dveří. Tyto příležitosti umožňují žákům a jejich rodičům získat informace z první ruky, prohlédnout si školní prostory a vyzkoušet si některé školní aktivity. Význam dnů otevřených dveří i v současné době zůstává vysoký, což potvrzuje odborný výzkum na téma „Rozhodování o výběru střední školy“ [34] provedený v dubnu 2022, kde více než 38 % dotázaných uvedlo tento faktor jako důležitý pro budoucí žáky a jejich zákonné zástupce.

V současné době prochází trh práce významnými změnami, z velké části poháněnými rozvojem a implementací umělé inteligence. Tento trend přináší jak výzvy, tak příležitosti pro pracovníky i vzdělávací systémy. Postupně se zvyšuje preference dovedností souvisejících s technologiemi a digitalizací. Odborníci na AI, programování a další technologické disciplíny jsou stále více vyhledáváni, zatímco roste i poptávka po "měkkých dovednostech" jako jsou kreativita, kritické myšlení a schopnost adaptace, které jsou klíčové pro úspěch v dynamickém prostředí [54]. Automatizace mnoha tradičních povolání umělé inteligencí a robotizací může vést ke snížení počtu pracovních míst v některých sektorech. Avšak zároveň vznikají nové pozice spojené s vývojem, správou a údržbou těchto technologií.

I když některé školy a vzdělávací instituce se snaží své učební osnovy přizpůsobit novým požadavkům trhu práce, jiné zůstávají pozadu. MPSV [19] potvrzuje, že je nezbytné, aby vzdělávací systémy integrovaly výuku dovedností odpovídajících modernímu pracovnímu trhu, včetně technologické gramotnosti a schopnosti neustálého učení a adaptace. Reagování na změny na trhu práce vyžaduje komplexní přístup, včetně investic do vzdělávací infrastruktury, přizpůsobení vzdělávacích programů a podpory celoživotního učení.

Pokud se škola rozhodne otevřít nový vzdělávací obor, je potřeba provést několik klíčových kroků. Celý proces vyžaduje důkladnou přípravu a koordinaci, stejně jako spolupráci s relevantními státními a regionálními institucemi. Tento proces je řízen a schvalován MŠMT [54]. K otevření nového oboru na střední škole v České republice je nutná analýza poptávky, zjištění schopnosti školy pokrýt potřebné kapacity, výběr nebo příprava vzdělávacího programu, získání akreditace pro nové obory a spuštění informační kampaně pro potenciální uchazeče.

V současném prostředí plném změn a výzev je zásadní, aby školy a vzdělávací instituce dokázaly reagovat pružně, dynamicky a s inovacemi. Je nezbytné, aby se vzdělávací programy neustále aktualizovaly tak, aby reflektovaly současné i očekávané požadavky trhu práce. To vyžaduje nejen zařazení nových technologických dovedností do učebních osnov, ale i posílení schopností studentů přizpůsobit se proměnám pracovního prostředí, rozvíjet kritické myšlení a kreativitu. Podle konzultační společnosti Advantange Consulting [55] hrají významnou roli v tomto procesu rovněž vládní a politická rozhodnutí, která mohou výrazně podpořit adaptaci vzdělávacích systémů na tyto změny. To může zahrnovat investice do vzdělávacích technologií, podporu pedagogů v rozvoji jejich odborných dovedností a budování partnerství mezi vzdělávacími institucemi a průmyslem. Úspěch tohoto procesu závisí na spolupráci všech zainteresovaných stran.

6 Závěr

Diplomová práce nazvaná „Středoškolské vzdělávání pro město a venkov“ se věnovala podrobné analýze faktorů, které ovlivňují rozhodování žáků při výběru středoškolského vzdělání, přičemž kladla zvláštní důraz na kontext České republiky, specificky na Kutnohorský okres a obec Čáslav. Hlavním cílem této práce bylo identifikovat klíčové motivy, které vedou žáky z městských a venkovských oblastí k výběru konkrétního vzdělávacího zařízení, a poskytnout podrobný pohled na dynamiku rozhodovacího procesu v oblasti vzdělávání.

Při průzkumu motivací studentů při výběru střední školy bylo zjištěno, že střední školy nyní čelí období významných změn. Tyto změny jsou poháněny evolucí na trhu práce, zejména v důsledku rozvoje umělé inteligence, zvýšené potřeby internetových technologií ve všech sektorech a s tím spojených oblastí, jako je kybernetická bezpečnost. Tyto současné trendy a potřeby vedou k novým požadavkům na uchazeče o zaměstnání, zejména zvýšené poptávce po odbornících v programování, datové analýze, vývoji a dalších dosud nedostatečně zastoupených oborech. Nicméně nedostatek se netýká jen těchto odvětví; dlouhodobě se setkáváme také s nedostatkem kvalifikovaných řemeslníků a pracovníků v sociálních službách. Očekává se, že v budoucnu dojde k adaptaci studijních programů nebo jejich obsahu. Tato transformace však neproběhne okamžitě, jelikož ve všech procesech, včetně akreditace studijních programů, panuje určitá míra setrvačnosti. Přesto je změna nezbytná.

Je důležité zkoumat jak motivy na trhu práce, tak i motivy uchazečů o studium. Klíčovým aspektem je identifikace předmětů a oborů, které nabývají na významu, a přizpůsobení studijních programů aktuálním trendům. Existuje předpoklad, že motivy studentů se v budoucnu budou měnit výrazněji než doposud. Mladá generace již nyní v zaměstnání vysoce hodnotí benefity, jako jsou flexibilní pracovní doba, mezinárodní stáže nebo snahy o obnovu ekologického prostředí.

Z výzkumu této diplomové práce vyplývá, že profil absolventa hraje velmi důležitou roli. Dalšími významnými faktory jsou vzdálenost školy od bydliště, struktura studijního programu a možnosti uplatnění na trhu práce. Ačkoliv regulace těchto aspektů spadá částečně pod státní dohled, školy mají stále prostor pro určité úpravy a inovace ve svých programech, což je pro ně z hlediska atraktivnosti pro budoucí uchazeče klíčové.

Tyto aspekty je třeba neustále sledovat, rozvíjet a aktualizovat na základě nových poznatků. Tento proces adaptace a inovace je klíčový pro udržení relevance vzdělávacích programů v kontextu rychle se měnícího trhu práce a očekávání studentů.

7 Seznam použitých zdrojů

- [1] HOŠKOVÁ, Pavla. *Statistika I*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2013. ISBN 978-80-213-2341-4.
- [2] SVATOŇOVÁ, Hana a Jaromír KOLEJKA. *Integrovaná přírodověda 3- Město a venkov*. [online]. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5396-0. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2013/Ze2RC_GOK3/um/text_mesto_vse.pdf
- [3] ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Markéta LUHANOVÁ. *Politika v regionálním rozvoji*. Vyd. 1., dotisk. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2007. ISBN 978-80-213-1157-2.
- [4] BINEK, Jan a KOL. *Venkovský prostor a jeho oživení* [online]. Brno: Georgetown, 2007. ISBN 80-251-19-5. Dostupné z: <https://docplayer.cz/333297-Venkovsky-prostor-a-jeho-oziveni-jan-binek-a-kol.html>
- [5] NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČR, *Střední vzdělávání* [online] [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/stredni-vzdelavani.html>
- [6] HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů – Poznátky z teorií a výzkumů* [online]. 1. Brno: Konvoj, 2012 [vid. 2023-04-02]. ISBN 978-80-7302-164-1. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/profesni-orientace-adolescentu-poznatky-z-teorii-a-vyzkumu-229310>
- [7] HRABA, Jan. Kategorie SŠ vzdělání. *MŠMT – Kategorie dosaženého středoškolského vzdělání* [online]. [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/statistikyvs/prijimaci/kategorieSS.aspx>
- [8] NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU* [online]. 8. duben 2023 [vid. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://nuov.cz/kurikulum/metodika-tvorby-skolnich-vzdelavacich-programu-sos-a-sou-1>
- [9] MŠMT ČR. Střední vzdělávání. *Střední vzdělávání* [online]. 2023 [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani>
- [10] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Školy a školská zařízení – školní rok 2021/2022. *Školy a školská zařízení – školní rok 2021/2022* [online] [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-20212022>
- [11] KAUCKÝ, Jan a Aleš BARTUŠEK. *Demografický vývoj a projekce výkonů vysokých škol*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-7290-52-9.
- [12] WALTEROVÁ, Eliška a David GREGER. *Přechod žáků ze základní na střední školu: pohledy z výzkumů*. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-179-9.

- [13] DVOŘÁK, Dominik a Jana STARKOVÁ. Konkurence mezi školami a výsledky žáků v České republice: pohled zblízka na šetření PISA 2012 [online]. 2016, (Vol 66 No 2 (2016)). Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.14712/23362189.2015.740>
- [14] BOUDOVÁ, Simona. Česká školní inspekce – O šetření PISA. *Česká školní inspekce ČR* [online]. 2021 [vid. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Mezinarodni-setreni/PISA/O-setreni-PISA>
- [15] TESTOVÁNÍ.CZ. Národní testování pro 9. třídu ZŠ. *Testování.cz* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.testovani.cz/Projekt/47/narodni-testovani-pro-9-tridu-zs>
- [16] WALTEROVÁ, Eliška, David GREGER a Jana NOVOTNÁ. *Volba střední školy ve vzdělávací dráze žáků*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-178-2.
- [17] VAŇKOVÁ, Hana a Jana ZAPLETALOVÁ. *Kariérní poradenství – přítomnost a budoucnost*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. ISBN 80-86856-21-6.
- [18] HLAĎO, Petr. Social Influences – a Psychological Phenomenon in the Choice of Further Course of Education and Career. *Lifelong Learning* [online]. 2015, **5**(2), 32–53. ISSN 1804-526X, 1805-8868. Dostupné z: doi:10.11118/lifele2015050232
- [19] KARTOUS, Bob. Výběr škol rodiči je do značné míry intuitivní. *EDUin informační centrum o vzdělávání* [online]. 2015 [vid. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/vyber-skol-rodici-je-do-znacne-miry-intuitivni/>
- [20] MPSV. Víte, které profese budou ve vašem kraji žádané? <https://www.mpsv.cz/> [online]. 2022 [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/TZ_Kompas_10_08_2022.pdf/d7b6104a-0993-3bd9-ece7-b6ee9f0ca042
- [21] UNILINK EDU. *Jaké jsou obory budoucnosti?* [online]. 10. květen 2020 [vid. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.unilink.cz/blog/jake-jsou-obory-budoucnosti-inspiruj-se-5-nejperspektivnejsimi-studijnimi-smery/>
- [22] HLAĎO, Petr. *Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávání a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin*. 1. vydání. B.m.: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-874-5.
- [23] SCHAFER, Mark a Shana KHAN. Family Economy, Rural School Choice, and Flexischooling Children with Disabilities. *Rural Sociology* [online]. 2016, **82**. Dostupné z: doi:10.1111/ruso.12132
- [24] BURGESS, Simon, Ellen GREAVES, Anna VIGNOLES a Deborah WILSON. What Parents Want: School Preferences and School Choice. *The Economic Journal* [online]. 2015, **125**(587), 1262–1289. ISSN 0013-0133. Dostupné z: doi:10.1111/eoj.12153

- [25] ALTENHOFEN, Shannon, Mark BERENDS a Thomas G. WHITE. School Choice Decision Making Among Suburban, High-Income Parents. *AERA Open* [online]. 2016, **2**(1), 233285841562409. ISSN 2332-8584, 2332-8584. Dostupné z: doi:10.1177/2332858415624098
- [26] TAYLOR, Chris. *Geography of the „new“ education market: secondary school choice in England and Wales*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2018. ISBN 978-1-315-18726-6.
- [27] KOSUNEN, Sonja, Venla BERNELIUS, Piia SEPPÄNEN a Miina PORKKA. School Choice to Lower Secondary Schools and Mechanisms of Segregation in Urban Finland. *Urban Education* [online]. 2020, **55**(10), 1461–1488. ISSN 0042-0859, 1552-8340. Dostupné z: doi:10.1177/0042085916666933
- [28] RAVEAUD, Maroussia a Agnes van ZANTEN. Choosing the local school: middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris. *Journal of Education Policy* [online]. 2007, **22**(1), 107–124. ISSN 0268-0939, 1464-5106. Dostupné z: doi:10.1080/02680930601065817
- [29] BELL, Courtney. Geography in Parental Choice. *American Journal of Education* [online]. 2009, **115**(4), 493–521. ISSN 0195-6744, 1549-6511. Dostupné z: doi:10.1086/599779
- [30] FJELLMAN, Anna-Maria, Kajsa YANG HANSEN a Dennis BEACH. School choice and implications for equity: the new political geography of the Swedish upper secondary school market. *Educational Review* [online]. 2019, **71**(4), 518–539. ISSN 0013-1911, 1465-3397. Dostupné z: doi:10.1080/00131911.2018.1457009
- [31] ANDERSON, Kellie J. a Kathleen M. MINKE. Parent Involvement in Education: Toward an Understanding of Parents' Decision Making. *The Journal of Educational Research* [online]. 2007, **100**(5), 311–323. ISSN 0022-0671, 1940-0675. Dostupné z: doi:10.3200/JOER.100.5.311-323
- [32] TRHLÍKOVÁ, Jana. Volba střední školy a její hodnocení v kontextu další vzdělávací a profesní dráhy. *Orbis Scholae*. 2014, **7**(3), 87–105. ISSN 1802-4637.
- [33] KRAUSOVÁ, Jana. Vliv rodiny na volbu školy nebo oboru. *zkola.cz* [online]. 21. prosinec 2022. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/vliv-rodiny-na-volbu-skoly-nebo-oboru/>
- [34] MALOVIČ, Richard, Petr SOUKENÍK, Karel KOMÍNEK a Aneta KOŠÍKOVÁ. Rozhodování o volbě střední školy: Devátáci po odevzdání přihlášek na střední školy. *nezzazvoni.cz* [online]. 26. duben 2022. Dostupné z: https://www.nezzazvoni.cz/wp-content/uploads/pruzkum_202204_devataci.pdf
- [35] SIMONOVÁ, Jaroslava. *Parents' attitudes toward primary school choice: the grounded theory approach*. Place of publication not identified: Sage Publications Ltd, 2017. ISBN 978-1-4739-8964-1.

- [36] SIMONOVÁ, Natalie. *Vzdělanostní nerovnosti v české společnosti: vývoj od počátku 20. století do současnosti = Educational inequalities in Czech society: development from the early 20th century to the present day*. Vydání první. Praha: Sociologické Nakladatelství: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i, 2011. Edice Studie, 76. svazek. ISBN 978-80-7419-070-4.
- [37] BOHUNĚK, Bohuslav. Město-venkov, mýty versus realita. *Hospodářské noviny (HN.cz)* [online]. 22. březen 2011 [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://hn.cz/c1-51293870-mesto-venkov-myty-versus-realita>
- [38] JÍLKOVÁ, Eva. *Hospodářská politika a regionální rozvoj*. 1. vydání. Olomouc: Moravská vysoká škola, 2018. ISBN 978-80-7455-070-6.
- [39] ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Markéta LUHANOVÁ. *Politika v regionálním rozvoji: úvod do studia*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2004. ISBN 978-80-213-1157-2.
- [40] NOVÁ, Alena. Rozvoj venkova: dostupnost kvalitního vzdělávání je klíč. <http://provzdelavani.nuv.cz/>. 15. červen 2017.
- [41] MMRČR. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – Strategie regionalního rozvoje CR 2021* [online]. 2023 [vid. 2023-09-24]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2021>
- [42] GYMNÁZIUM SOŠPG, Martin. Gymnázium a SOŠPg ČÁSLAV. *Gymnázium a SOŠPg ČÁSLAV* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.gymcaslav.cz/>
- [43] SOŠ A SOU DOPRAVNÍ, kolektiv. *Úvodní stránka – Střední odborná škola a Střední odborné učiliště dopravní Čáslav* [online]. 2021 [vid. 2023-08-26]. Dostupné z: <https://dscaslav.cz/>
- [44] SOU, kolektiv. SOU Čáslav. *Střední odborné učiliště Čáslav – SOU Čáslav* [online]. 2023 [vid. 2023-08-26]. Dostupné z: <https://www.soucaslav.cz/o-skole/>
- [45] SZEŠ, kolektiv. Úvodní strana – SZeŠ. *Střední zemědělská škola Čáslav* [online]. 2022 [vid. 2023-08-26]. Dostupné z: <https://www.szescaslav.cz/>
- [46] CERMAT, a kol. *PRŮVODCE VYPLNĚNÍM PŘIHLÁŠKY* [online]. 2023. Dostupné z: <https://prijimacky.ceremat.cz/aktuality/aktualita/341-pruvodce-vyplnenim-prihlasky-na-stredni-skolu-2023>
- [47] ČSÚ. *Okres Kutná Hora | ČSÚ pro Středočeský kraj* [online]. 2023 [vid. 2023-08-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/okres_kutna_hora
- [48] JANDA, Vojtěch. Střední školy v České republice. *Stredniskoly.cz* [online]. 2023 [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.stredniskoly.cz/seznam-skol/>

- [49] MĚSTO ČÁSLAV. *Základní informace* | Infocentrum Čáslav [online]. 2023 [vid. 2023-08-27]. Dostupné z: <https://www.infocaslav.cz/o-meste/zakladni-informace/>
- [50] HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Praha: Orbis, 1970. ISBN 11-058-70.
- [51] ATLAS ŠKOLSTVÍ. *Střední školy v ČR* [online]. 2023 [vid. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz//>
- [52] CERMAT, a kol. *Přihlášky na střední školy 2024. Přihlášky na střední* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.prihlaskynastredni.cz/rodice-zaci.html>
- [53] MAKAWIEL, Publishing. *Nejčastější důvody pro stěhování. cz-Bydlení* [online]. 28. říjen 2022. Dostupné z: <https://cz-bydleni.cz/nejcastejsi-duvody-stehovani/>
- [54] MŠMT ČR. *Žádosti o akreditaci a pokyny k vyplnění. Žádosti o akreditaci a pokyny k vyplnění* [online]. 4. září 2023. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/zadost-o-akreditaci-a-pokyny-k-vyplneni>
- [55] ADVANTAGE, Consulting. *PRACOVNÍ TRH 2024: VYŠŠÍ MZDY, MÍRNÝ RŮST NEZAMĚSTNANOSTI, AUTOMATIZACE A ZÁNİK POZIC. ACjobs* [online]. 16. leden 2024. Dostupné z: <https://www.acjobs.cz/blog/pracovni-trh-2024-vyssi-mzdy-mirny-rust-nezamestnanosti-automatizace-a-zanik-pozic>

Inspirativní zdroje:

KANTOROVÁ, Jana. *Školní klima na školách poskytujících střední vzdělání s výučním listem*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4799-5.

MAJEROVÁ, Věra a Jaroslav ČMEJREK. *Český venkov 2002 - podniky a podnikání*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, ve vydavatelství Credit, 2003. ISBN 978-80-213-1002-5.

ČMEJREK, Jaroslav. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. ISBN 978-80-213-1274-6.

MASARYK, Tomáš Garrigue a Josef CACH. *O škole a vzdělání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakl, 1990. Z dějin pedagogiky, 34. ISBN 978-80-04-25554-1.

SLEPIČKA, Alois. *Venkov a/nebo město*. Praha: Svoboda, 1981. ISBN 25-138-81.

MAJEROVÁ, Věra. *Venkov je náš svět: sborník příspěvků z mezinárodní konference = Countryside - our world: collection of papers of international conference : Kutná Hora 16.-18.4.2008*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2008. ISBN 978-80-213-1851-9.

BARTOŠOVÁ, Irena a Terezie CUHROVÁ. Vzdělání venkovu: sborník příspěvků k tématu venkov ... Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a environmentální, Katedra staveb a územního plánování, 2006. ISBN 978-80-213-1483-2.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk a příloh

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Systém středoškolského vzdělávání v ČR	18
Obrázek 3 Perspektivní povolání budoucnosti	25
Obrázek 4 Predikce trhu práce	27
Obrázek 5 Počty žáků v čase	44
Obrázek 6 Přehledný popis středních škol v obci Čáslav	51

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1- Demografické znázornění	21
Tabulka 2 Shrnutí zahraničních publikací- část 1	32
Tabulka 3 Shrnutí zahraničních publikací- část 2	33
Tabulka 4 Shrnutí zahraničních publikací- část 3	34
Tabulka 5 Shrnutí tuzemských publikací	39
Tabulka 6 Statistická metodika první hypotézy	56
Tabulka 7 Statistická metodika druhé hypotézy	56
Tabulka 8 Statistická metodika třetí hypotézy	58
Tabulka 9 Statistická metodika čtvrté hypotézy	60
Tabulka 10 Statistická metodika páté hypotézy	62
Tabulka 11 Statistická metodika šesté hypotézy	62

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Střední školy – vývoj počtu zařízení, tříd a žáků v čase	20
Graf 2 Naměřené hodnoty informovanost žáků o škole	53
Graf 3 Naměřené hodnoty motivů při výběru škol	54
Graf 4 Naměřené hodnoty druhé hypotézy	57
Graf 5 Naměřené hodnoty třetí hypotézy	59
Graf 6 Naměřené hodnoty druhé hypotézy	61
Graf 7 Naměřené hodnoty šesté hypotézy	63

8.4 Seznam použitých zkratek

AI – Artificial intelligence
ČR – Česká republika
ČSÚ – Český statistický úřad
ČŠI – Česká školní inspekce
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORP – Obec s rozšířenou působností
PISA – Program pro mezinárodní hodnocení žáků
RVP – Rámcový vzdělávací program
SOŠ – Střední odborná škola
SOŠPg – Střední odborná škola pedagogická
SOU – Střední odborné učiliště
SRR21+ – Strategie regionálního rozvoje 21+
SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola
SZeŠ – Střední zemědělská škola
ŠVP – Školní vzdělávací program
UK – Univerzita Karlova

8.5 Seznam příloh

Příloha 1- Dotazník.....78

Příloha A – Dotazník

Vážení žáci,

dotazník, který máte před sebou je vytvořen pro účely výzkumu, který se zabývá výběrem střední školy pro město a venkov. Vyplnění dotazníku je zcela anonymní a nemá žádný vliv na vaše školní hodnocení. Na uvedené otázky odpovídejte, prosím, pravdivě.

1) Jakého typu je vzdělávací zařízení, které navštěvujete?

- a) gymnázium
- b) střední odborná škola
- c) odborné učiliště (obor s maturitou)
- d) odborné učiliště (obor bez maturity)

2) Jaká je velikost sídla, ve kterém v současné době bydlíte?

- a) vesnice (do 3 tis. obyvatel) v okrese Kutná Hora
- b) vesnice (do 3 tis. obyvatel) mimo okres Kutná Hora
- c) město (3 tis. obyvatel až 100 tis. obyvatel) v okrese Kutná Hora
- d) město (3 tis. obyvatel až 100 tis. obyvatel) mimo okres Kutná Hora
- e) větší město (více než 100 tis. obyvatel) mimo okres Kutná Hora

3) Jaké je Vaše pohlaví:

- a) žena
- b) muž

4) Jaké motivy byly rozhodující při výběru Vaší školy?

- a) profil absolventa studijního programu a skladba předmětů (souvisí s budoucím povoláním)
- b) umístění vzdělávacího zařízení a dobrá dopravní dostupnost (tj. město Čáslav)
- c) názor/doporučení rodičů nebo rodinná tradice
- d) názor/doporučení známých, kamarádů nebo příbuzných
- e) názor/doporučení výchovného poradce na základní škole
- f) studium spolužáků nebo kamarádů ve stejném vzdělávacím zařízení
- g) škola umožňuje navazovat dalšími studijními programy (např. VOŠ, nástavba)
- h) dobrá pověst školy (týká se vyučujících, praktické výuky, vybavenosti apod.)
- i) příznivá koncepce přijímacího řízení (vysoká pravděpodobnost úspěšného přijetí)
- j) dobrá technická vybavenost školy a celková atraktivita školy (IT systémy, učebny pro praktickou výuku, zahraničí stáže apod.)
- k) příznivá finanční dostupnost (tzn. přijatelné měsíční náklady)
- l) aktuální nabídka práce v daném regionu se shoduje s profilem absolventa (po dokončení studia je v regionu vysoká šance uplatnitelnosti na trhu práce)
- m) jiné.....

5) Měli jste v době výběru střední školy dostatek informací pro to, abyste si dokázali vytvořit názor nebo hlubší představu o daném studijním programu?

- a) ano
- b) ne
- c) nemohu posoudit

6) Odkud jste čerpali informace o škole/studijním programu

- a) od rodičů
- b) od známých, kamarádů nebo příbuzných
- c) z informací ze základní školy (např. výchovný poradce, třídní učitel apod.)
- d) z webových stránek střední školy
- e) ze sociálních sítí (z internetu)
- f) z ostatních médií (TV, rozhlas)
- g) na základě informací ze dnů otevřených dveří dané školy
- h) ze školních veletrhů

7) Je něco, co jsi vnímal jako omezující ve tvé svobodné volbě školy/oboru?

- a) ano (uved': _____)
- b) ne

8) Volba školy splňuje Tvé původní očekávání?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě

9) Jak jsi ochotný/á cestovat za budoucím zaměstnáním?

Vyjádři pomocí časové náročnosti:

- a) méně než 30 min.
- b) od 30 do 60 min.
- c) od 60 min. výše

10) Plánuješ svou pracovní kariéru, nebo další studium v souladu s oborem, který právě studuješ?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne